

کلیات شبلی

فارسی

یعنی

مجموعه قصائد و غزلیات و منویات و قطعات در باب عیادت

مولانا شبلی که

پیشتر اجزایش متفرقا بنام دیوان شبلی و درسه گل و بهار گل و برگ گل

شائع شده بود، حالا به یک مجموعه مکتوب

فراهم آورده شده است،

با اهتمام مولوی مسعود علی ندوی

در مطبع مآثر و معارف چاپ شد

CHECKED

Date

URDU STACKS

191 001

115

~~115~~

24117

2002

M.A. LIBRARY, A.M.U.

U7613

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قصیدہ عید

ماروپس از شرح دادن گرمی ہنگامہ عید - نعتی از برہمے کار اسلامیان نمودہ آمد،

۱۳۸۸ھ

باز شد بر رخ گیتی در امید منہ را از
کہ در گشت نہ نیار دگر کہ کند پاسے در از
چون گل تازہ کہ غنچہ اشش نتوان کردن باز
نشہ عیشش نہ ارد بے و بادہ نیاز
این ہمہ گرمی ہنگامہ داین زینت و ساز
ہر یکے در ہنر خویش ز دیگر ممتاز
عید کہ کہبہ دشان دشت نور و ان مجاز
نگہ از تنگی جا بار سننے یا بد بانہ

دہ دزدید ست و دگر کار جہان گشت بہانہ
ست بیداد فلک آن ہمہ کوتاہ شدہ است
حق را با زلب از خندہ فراہم آمد
خن از بے چہ کنی بادہ چہ خواہی امروز
واجبہ از خانہ برون آسے کہ دیدن دارد
آدمان بین کہ زہر ناحیسہ گرد آمدہ اند
نہ در راہ طلب گرم نفس چون خورشید
درمان بس کہ زہر گوشہ ستانہ آمدہ اند

آن یک جلوه فروش آمده در خانه زین
 آن یک از تابش خود پرده فروخته بر دی
 واعظ آراسته عمامه و از دس شرف
 زاهد ساده هم از کلبه تنهایی خویش
 با همه شوکت و منربا همه تمکین و شکوه
 نفس چند نشسته دوزانو دانه
 هفتی شهر هم از جا با هست برخاست
 آنچه بایست از تریل و سکون در قراست
 پس دگر خطبه بعبر نمود با و از بلند
 شلخ دبر گ سخن فرمودم و انجانم
 شور برخاست ز مردم که مبارک باد
 در سخن بودیکه کز عجب دنیا رستم
 کودک از دس ادب عرض نیایش میکرد
 پدرا ز مهر پانچ پسرش را گفته
 حیف کاین شوخ طرب یک دوشنیش نامند
 جمع اسلام چو باشد هفت تیر بلا
 فرق نبود بحقیقت ز محرم تا عید

دان دگر بر زده برمود ج زرباش نام
 دان دگر در کفب چتر شده جلوه طرا
 شمله را کرده چو سر رشته ایست در را
 با کهن حسرت خود رفت بدون بهر
 خلق در عید که آمد ز ره صدق دنیا
 راست چون سرد تا و ندیپے ذکر و
 با همه صدق و صفا با همه اخلاص دنیا
 همه برو چه حسن کرداد آن مست
 خطبه چون سخن قامت محبوب در را
 خود نگویم که چو انجم پذیرفت آغاز
 عید و این گرمی هنگامه و این نیت مسرت
 دیگرے گفت علی الرغم سپهر کجا
 پیر گفته صد سی سال ترا عمر در را
 مَحَبَّاتُكَ اللَّهُ بِعِزِّ مَمْت
 چه کند عید بدو دس که بود بر گدا
 خود چو کج باخت بایشان فلک عبده سانا
 آه از فتنه گری های سپهر کجا

بهان حج که میشدست بهم تیغ و سلم
 و با بجن فضل نمیداشت همال
 بهان در تن افسرده حسنی بدید
 رات و همدسه را پایه از گوشت بلند
 از او بسگر و انکه سخن از حسگر گوی
 آن رونق و باز از بهر سر در بخداد
 که شطبه آنکه از کسب هنر کرد فرنگ
 بهان جمع که افراخت بیوقوف علم
 از پامال خرامش چه خراسان و چه پارس
 آنکه دیکم به جبین داغ سجودش برداشت
 و تو هم را روزه بر اندام ز بانگ غضبش
 بهان را از پئے طاعت خم تیغش محراب
 از چو او بود که تاج از قمر صیبر بود
 از تاج آن قوم بجالیست که نتوان گفتن
 از تیت هر یک شن از دامن مطلب کوتاه
 غایب را از ستم حادثه خون گشته جلگه
 هم بدان مایه که هرگز نتوان دید تنی

خود همان قوم که بوده است بهر پایس از
 آنکه در بزرگه دهر نه بودش انباز
 آنکه برداشته قفل از در گنجینه را از
 منطق و فلسفه را داد هم از زیب و طراز
 نزار دین و در کقصه مخوان از اعجاز
 یاد آن گر می هنگامه فن در شیراز
 دان سکر نو که اطالیه با داشت نیاز
 آنکه بر اوج فلک سود کله گوشه ناز
 آنکه تاراج نگاهش چه عراق و چه حجاز
 آنکه سلجوق بنجاک در او کرد ساز
 هند را غنله مفتدم او زهره گداز
 بخت را بهر پرستش در او کعبه ساز
 تیغ او بود که شد بادل کسر لای همراز
 خود بین تا بچه انجام رسید آن آغاز
 هر یکی را به عنسم و غصه زبان گشته دراز
 همه را شیوه بیچارگی و عجز و نیاز
 دیده از اشک و دل از غصه جهانها گداز

<p>ناله بخواست برآید ز دل خسته ما ہی چه سازیم و خود اند دست که فریاد کنیم هر چه بر ماست هم از دست سیر کاری هست ز هر کجاست که این قصه غم گوشش کند گر درین نظم کینت سلم از پویه بماند عذر من نه که محال است بیک نغمه سرد</p>	<p>شیشه را هست بهنگام شکستن لکین جفا با همه از ماست با آمده گله نیست ز بخت و فلک عسریه داستانست بگر خون کن و اندیشه گد بال و پر رخت اگر مرغ سخن در پروا داستان غم و افسانه محمود و ایانا</p>
---	---

شرح این حادثه از شبلی دخیسته خواه
 شب بود کوه و افسانه در از دست و دراز

تذکره

که در چارمین بزم تعلیم منقده مقام علیگده مورخه دهمبر ۱۲۹۹ ع اناش انوده آمد

<p>چیت کین بزم باین دگر بست ط بزمگا هیست همانا همه برگ همه شا بد بزم دگر چهره بر من درخت بنا باز این گنبد فیروزه پرست از آوا پرده دین بود فرسخ پنا و دراز</p>	<p>حیرتم می برد اینک که بدین زینت ساز جلوه گاه هیست همانا همه رنگ همه بوی مژن با د ابل نظر را که تماشا مفت ست بسکه شور طرب از خاک بگردن برش بان باین ادب آس که سرتاسر بزم</p>
---	---

<p> بزم را تا چه قدر پایہ لبست است امروز در صفت صدر جوان حوصلہ پیرے بنگر والی گرانمایہ بزرگان کہ ز بیتابی شوق ہمدرد شوئے و ہمایون نفس و پاک نہاد کہ بدست از شرف نسبت ایشان گزرد و سترہ بزم نگر۔ گرمی ہنگامہ بہ بین راتختہ بہ سخن چسپم و در ذوق سخن لعل رتو و شوق تو چو از حد گذرد ایست گویم و از جباروم از جوش طرب سترہ و فربا ہمہ تکلیف و شکوہ </p>	<p> بسکہ والا گہران اند در حوصلہ طراز رہبر قافلہ ما بہ نشیب و بہ سراز در نوشتند بپای طلب این راہ دراز ہمہ دانش طلب و دین و در نکست نواز انجمن را بتوان گفت کہ بر خویش نیاز در بہ پرسی کہ چہ اینہم زیب ست طراز ہمسامہ پانچ و افسانہ ز سر گیرم باز لاجرم پرین کشایم ز رخ شاہد راز مژدہ بر مژدہ رسام کہ بصد زینت ساز چارمین مجلس سیسم نہادند آغاز </p>
<p> ہی چہ آغاز۔ کہ پیرایہ آیام است این ہی چہ آغاز۔ کہ طفرے صلہ بنجام است این </p>	
<p> چہ بیاع سرحد کہ شوق و تمنای بنگر چہ از گرمی ہنگامہ و انہو ہے ناز شہنا۔ محو نالہ دل آویز بہ سین ناگرا نمایہ بزرگان کہ بدانش مثل اند نشان می طلبی۔ بہر شناسا بودن </p>	<p> مان بدیروزہ نہیض آسے دمو اسانگر ہیج جاے نتوان یافت بہر جا بنگر دیدہ ہا۔ را ہمہ حیران تماشای بنگر ہمہ راجاے۔ درین بزم دل آرا بنگر سترہ تابلش اقبال۔ بہر سیا بنگر </p>

<p>وان نذیر احمد بطوطی مشک خانگ وان وگرا بکت - آن دفتر انش شلی دل زده را زمزمه سپ پس ز جارفتن و لہماے شکیب انچه بر مار و داز چرخ ستم اینک آن زمزمه را مایه سودا اینک آن نغمه اسلام مجز خان و مانہا ہمہ در فستہ بہ بیغیان وان دل آشوب شکر خندہ اعدا انچه بر مار و داز جور ہم اسم از مانگ</p>	<p>نغمہ از مہر سوسے حالی آزاده فکن آن یکے را لب - آن نغمہ جانوز بین پس از ان پای فرو آئی و بہ پائین بساط نالہ چند کہ ریزد ز لبش باز شنو تا بسخی کہ فغانش بود بے چیزے ہر چہ از شوکت اسلام شنیدی ازین پیش اینک آن دفتر اقبال پر اگنہ بہ بین و و و مان با - ہمہ سرشتہ حرمان در باب آن جگر دوز فغان سنجی احباب شنو بگذر از کجروی چرخ و گونہاری بخت</p>
---	--

چند - با بخت و فلک - دست در میان باشیم
صرفہ آنست کہ از کردہ پشیمان باشیم

<p>نخل اندیشہ ما ہیج نیسا و در دلم گر چہ صد بار گفتیم ز بگویم دگر ہمہ بگذار - ہمین کا نگریم سر را بنگ حاصل ما نبود ز ان ہمہ جز بویک و گ نغمہ چند سرایت با ہنگ اثر</p>	<p>روزگار است کہ گزشتہ سیم ہم مگر ہر چہ گفتیم و شنیدیم بجای رسید ہیچ از ناوک تدبیر نیسا بد نشان چار سال است کہ این جا رہ نور دیم و ہنوز تا چہ سودا است کہ در بزم بہنجار سخن</p>
---	---

<p>مصرعی چند بیافند و بخوانند از بر و آنکه آن دست بر پارسه کشانند از سر رد به بزم آمد و بنحی نه سدا ندر محضر گوید آن گونه که رسم است در آئین هنر خود گمان برده که از بی بودش نفع و ضرر تا بجای که خود آن حرف شود یک دفتر جمله دارند قبولش که ازین نیست مفر بزم جسم شود و خلق شود راه پسر آن بنا ماهمه یک بار شود زیر و زبر مست خپند بغفلت کده تا سال دگر</p>	<p>تا چه سود است که در عشرت سالی دو سه وز هم زهر نایجه دیده و ران جمع آید آن یکے گرم ز جانیزد و استد بر پائے هم بر آن حرف دلا و نیز بر مان و جج حاضران جمله تسلیم و به انگار آید پس فردا ان سخن از گفته و نا گفته رود دوسه بنحی که گزینند پایان سخن بعد از آن کا نمه هنگامه نشیند از پائے آن سخننامه افسانه و افسون گردد دل ز اندیشه تنی گردد و یاران عزیز</p>
<p>خود همین ست گزین طلبکاری ما و لے بر ما و برین هرزه زبان کاری ما</p>	
<p>می ندانست که چون میگذر و لیل نهمار تا چه در باخت ز بازی فلک عربه کار تا چه بودیم و چه هستیم چه داریم و ندار فارغ از خویش و هم از خستگی خویش و تبار همه راستی پیشینه در سنخ و ده شمار</p>	<p>چند سال است که یک کس ز عزیزان دیار تا چه نیز نگه می آورد از پرده سپهر از غلط کاری ما بر سر اسلام چه رفت غافل از کار و هم از فتنه گریهای فلک همه را باده دوشینه فرد برده بخواب</p>

<p>ماہمان مست بخواب اندرونیزنگ سپہر سختی دہر چو از حوصلہ صبر گذشت لب پراز مویہ کہ آہ این چہ جفا رفت با ہر کیے گرم براہ طلب افتاد چنان گرچہ راندند درین رہہ بنیشب دیہ فراز ہم ز بے راہ روی بود کہ باین تگ و پو از تہہ کاری دہر بادی ما ہیج نکاست پستی بخت - ہم امر دزد چنان ست کہ دی داورا ایکہ جہاندار و جہان بخش توئی پسند این کہ نشینند باین روز سیاہ</p>	<p>فتنہ ناریخت نہ چند آنکہ توان کرد شمار برگرفتیم سراز خواب سرا سیمہ و زار دل در اندیشہ کہ ہی تا چہ بود چارہ کار کہ در آن پویہ نہ انستی روز از شب تار پایا گرچہ درین مرحلہ ماند از رفتار خود بہر منزل مقصود نفیستاد گذار ماہمانیم دہمان برہمی شہر ددیاد حالت جملہ - ہم امسال ہمان است کہ پار بندگان تو دروغ است کہ باشند نزار خاک بوسان سیر کوئے رسول مختار</p>
--	--

داورا - ہمان پسند اینکہ درین کہ باشیم
 ما کہ از حلقہ بگوشان محمد باشیم

نامہ

بنام خواجہ امین الدین صاحب لکھنوی

مقتضی

حالات غفر از لکھنؤ تاج محل آباد

۱۸۹۱ء

مرحبا قاصد فرخندہ بنہ گام براہ
 کہ تر افضل حسد آباد بہر حال پناہ

تیز تر زیر و در راه میا ساسے دی
 حضرت خواجہ امین اوصلی اللہ بہ
 بہ نیاز آسے وزمین بوس و بنہ جہہ بجاک
 پس زمن عرض سلامی کن انکا ہ بگوسی
 کہ تو رخصت شدہ چون دل بہنام بفر
 با صد اندیشہ بکا لکہ نشستم ناچار
 کہ غم اینکہ ہنوزم اثری ہست ز ضعف
 کہ غم اینکہ رو دور و دراز آمد و من
 کہ غم اینکہ چو از قافلہ دور افتادم
 با صد اندیشہ غرض دل بہنام بفر
 لطف حق بین کہ بیک چشم زدن باز نہ
 ہمرہ من بشتند بکا لکہ و کس
 مصطفیٰ احمد زان ہر دو یکے بود نام
 در میان گرچہ نہ بسابقہ معرفت
 آشنایانہ بمن روے بیاورد و گفت
 از کجا میری و سزم بجا میداری
 گفتم آہنگ دکن دارم دیں دلتگم

تا بجاسے کہ سی در سرم آن درگاہ
 صاحب لطف و کرم صیقلی اللہ فداہ
 ہم دعا گوے و ہم آئین ادب دارگاہ
 ہر ہم پیش آدم از واقعہ در عرضہ راہ
 تا چہ گویم کہ چنان گشت مراحل تباہ
 دل حریف غم و لب ہمنفس نالہ و آہ
 آن مبادا کہ تبسم باز بگیر دنا گاہ
 از قضا خدا کئے نیندازم ہمراہ
 تا چہ حاصل بودم زین سفر طاقت گاہ
 بزبان بود کہ لا حقاً کلا بجا اللہ
 زان ہمہ غصہ در اندودہ مرا بار آہ
 کہ من از حالت شان پہنچ نبودم آگاہ
 کہ ز اعیان او دہ منقوس است از اشباہ
 از عزیزانش یکے کرد ز نامم آگاہ
 دیر گاہست کہ مشتاق تو بودم واللہ
 دین چہ حالت کہ رنگ رخ تو بہت چو گاہ
 کہ جدا مانده ام از قافلہ با حال تباہ

نه رفیق که پناهم بود از پنج سفر
 چون حدیث من و حیرانی من بادشند
 اگر چه بر سادگیم خنده زدن خواست همی
 دل قوی دار که یار توام و در همه حال
 زین سخن خاطر مآسود و قوی دل گشتم
 اول آهسته همی راند و چو پایس بگذشت
 چون به بھوپال رسیدم ز کسان پرسیدم
 سید آن قافله سالار که در کشور فضل
 هم از ان جمع یکے گفت که آسے دیروز
 چون ز بھوپال گذشتم بهنگام آمد
 هر طرف می نگری سرو چنان بود و چین
 آخر آن حرسه مانیز بسر آمد و پس
 لشداحمد که با این سربدود و دراز
 طبع من هست بهر وجه که جوئی خرم

نه اینسے که با درخت زخم گاه بگاه
 گفت لا حول و لا قوۃ الا باللہ
 لیک رحم آمدش و گفت ازین غصه گاه
 هرگز از خدمت تو دست ندارم کوتاه
 هم درین فرصت کاس که بنیاد برآه
 کاپنور آمد و افزود و بعت ناگاه
 هیچ داینه کزین راه گذشته آن شاه
 اد بود شاه و عرفان در غیاب
 او گذشته است ازین راه بهنگام بگاه
 منظر تازه که فرسود مرا نورنگاه
 هر کجاسے گذری آب دان بود و گیاه
 بر رسیدیم در استیلم و کن بهنتم ماه
 که شبار و زسه تا رنج گذشته است به راه
 حال من هست بهر گونه که خواهی دلخواه

الغرض چون ز شب تنهتیم پاسی بگذشت

حیدر آباد رسیدیم و سخن شد کوتاه

ترکب

که بندوة العلماء لکھنؤ خوانده شد

۱۹۰۶ء

<p>جاء کینسر و دست خیم جسم دیدی پیکر آرائی این بر شده طام دیدی تاج سلجوق و خم طسره دیم دیدی زور بازو کندی افکن رستم دیدی سر برهنه ختن رایت و پرچم دیدی هم طسره زندگی خامه و خاتم دیدی همه را دیدی و خود گیر که بیم دیدی آنچه هرگز نتوان دید، تو آن هم دیدی</p>	<p>لے کہ نیز نگ سرا پرده عالم دیدی گونه گون بازی گردون به نگه آوردی مسند آرائی حجم را به نظر آوردی داستانهای جهانگیری خسرو خواندی فرده افسر و دیسم تماشا کردی هم جهانگیری شیر و ستان بشنیدی الغرض هر چه جهان را سر و سامان باشد رستم که در جلوه که دولت مجاہد</p>
---	--

لیک بالاترا زین جملہ جہانے دگرست

کہ در دکا لبدے دیگر و جانے دگرست

علیٰ بہت کہ دروش ہمہ درمان باشد

ہست کہ سنجناخن از جان باشد

<p>عالم هست که هر ذره او را بنسب عالم هست که آن جابه در سم نیاز خاک او متکلف و یلم سلجوق بود سخن آنجا رود از منبر و محراب دعا توحیدیت از جم و کینسر و دارا گوئی سامری دم تواند زد آنجا که خود او داستانهای تو فسانه شاه است و وزیر گفتگو تو ز توقع و ز فرمان، و آنجا توحیدیت از جم و دارا بسرای و آنجا هیبت دره عدل عمری برگویند توبه فرموده اسپنسر و بیکن نازی کم ز آئین جهان داری سولن نبود زین دو عالم که ترا در نظر آمد اکنون</p>	<p>پنجه در پنجه نورشید در خشان باشد چرخ و انجم همه سر بر خط فرمان باشد در گش سجده که قیصر و خاقان باشد گر حدیثت همه از گنبد و ایوان باشد سخن آنجا ز سیح و در سیمان باشد پنجه بر تافتت موسی عمران باشد حرف آن بزم ز بنمیب و بیرون باشد سخن از وحی و ز الهام و زرقان باشد گفتگو از عمر و حیدر و عثمان باشد گر حدیثت ز دم خنجر خاقان باشد سخن آنجا هم از گفته زردان باشد آن اساست که بر آرد و نهان باشد تو کرا خواهی و کارت بچه عنوان باشد</p>
---	---

<p>هان گوئیم که آن گیری و این بگذاری حیف باشد که تو سرشته دین بگذاری</p>	
<p>خوش بود این که ترا جابه و شتم هم باشد ملک و دین هر دو با گشته نیروی هم اند</p>	<p>لیک حیف است اگر حرم دین کم باشد اندر آن کوش که این باشد و آن هم باشد</p>

<p>دین و دنیا بهم آمیزی و تو ام باشد الذقات تو به دین نبوی کم باشد نامه شرع پراگنده و در هم باشد همیت و هندسه بر شرع ندیم باشد پورپ ارگپ زند آن نیز علم باشد شرع پیش تو ز تقویم کم کن باشد اینکه بیگانه به هم از می هم باشد گرمی بزم تو از سیر غظم باشد هر چه گوئی همه از گفت و دیم باشد آنچه شنیده است بکام تو همه هم باشد صف جمعیت هم صف نام باشد آه کو امت پیغمبر خاتم باشد</p>	<p>باید سعی بدان سان که بهر داور شرط اسلام نباشد که به دنیا طلبی روز بازار بود و فلسفه و هندسه را رسم اسلام نباشد که تحصیل علوم نکته شرع به افسانه برابر به نهی حل هر مسئله گفت ز یورپ طلبی دین نه سنجی که ز آئین خود دور بود از ابو بکر و عمر هیچ به یادست نماید در سخن بگذرد از سیرت و شان نبوی آنچه حق است ترا در نظر آید باطل کارلت همه شافته و آبستر گشته است آن که خود خاتم زندگیش این شده است</p>
<p>تو درین غم که ز روز و زمین نگذاریم مادرین فکر که سر رشته دین نگذاریم</p>	<p>والا این گرد رس نیز بود پس باشد بی پروا به فروان توان باز گذاشت نیاز دست باشد هر چه کنی زود کن</p>
<p>زان گذشتیم که بسیار و فزون می باید زین سپل آنچه توان کرد کنون می باید این نه کار رس که در صبر و سکون می باید</p>	<p>والا این گرد رس نیز بود پس باشد بی پروا به فروان توان باز گذاشت نیاز دست باشد هر چه کنی زود کن</p>

<p>ایں چنین کار بہ تکلیف و سکون برناید کارِ ملت نہ بہ افسانہ و افسون باشد شبلیہا دقت و عا شد قلم از دست بہ</p>	<p>اندکے نیز دین شیوہ جنون می باید سینہٴ نخستہ و درود درون می باید آو پر سوز، و دل آغشته بہ خون می باید</p>
<p>مانہ آئیم کہ جاہ و حشمے خواہیم داورا، از تو نگاہ کرے می خواہیم</p>	
<hr/>	

کتاب

در اوله آذربیل **سید احمد خان** صاحب با جمعه از دیده دران روی جدید
آوردند در آنجا به صدارت جناب نواب اقبال الدوله وقار الامر انجمن ترتیب یافت و
سر سید و دیگر عزیزان سخن از حقیقت حال مدرسه علوم برگفتند و بهم دریوزه از بنزرگان
آن دیار یاوری خواستند مصنف هم یکی از جمله گدایان بود لب سوال بدین آهنگ کشاد

ای بزرگان گرانایه اصحاب کبار
 سحر ایند که ماراه نوردان و کن
 یم و چه خواهیم و چه در سزایم
 نمودیم چو این سفر دور و دراز
 به این ناحیه بس دلکش و خرم جایست
 هر طرف می نگری لاله بُودیا رکیان
 لیک این جمله زادل نتواند بُردن
 این همه سیر و تماشاخانه بان مے ارزد
 گل دلاله چه بنیدیم طرف
 زان برد که مارا سر و سودائی هست
 یند که سر سید ما آنکه بفضل

اے عزیزان وفا پرور و اخلاص شعار
ہیج دانید کہ ماز غم بیان نیاز
چہ کسانیم و رسیدیم درین جابجہ کار
در نوشتیم چرا این ہمہ دشت و کسار
گرچہ دل سے بردار دیدہ و ران این گلزار
ہر کجائے گذری سبزہ بود یا اشجار
نفرتیم باین جسلوہ گرہا ز نهار
کہ باو دل بتوان بہت متوان گشت نثار
ماکہ ہستیم بصد رنج و گر سینه فگار
اگر از ناصیہ حال بجویند آشمار
رہبر قافلہ ماست بہ ہر راہ گزار

<p>چیت آخر که باین پیری این ضعفین تاچه خواهد که بدیروزه گری خاشته است تاچه حال ست که آتش ز نفس می بارد این همه غلغلہ آخیز بود بے چیزے حضرت حالی دس لعلما را بنگر تاچه پیش آمد کهین ناموران را بجان</p>	<p>از علیکده به دکن آمد و جویتیسار تاچه دارد که ازین ننگ نزار و انکار تاچه حال ست که خون میچکدش از گفتار این همه دلوله بے صرفه نباشد ز نهار دالان دگر دیده و رانی که بوندش انصار در بدگشتن و دیروزه گری گشت شعار</p>
<p>شرح این قصه جان سوزنه گفتن تا که سوختم سوختم این سوزنه گفتن تا که</p>	
<p>بان دمان گوش برارید که می گویم باز فرستی پیش زفته است که باشوکت دجاء تیغ اگر بود و گزنامه و قرطاس و قلم ناگهان شعبده تازه برانگیزت سپهر بازی چرخ بست دگرے داد عثمان این قدر بود که در حلقه طاعت کی نشان ما از ان جمله باین ترس بر راضی بودیم رسم و آئین حکومت رویش تازه گرفت به علومی که حیدر اند سر و کار افتاد</p>	<p>دانشانیکه غم انسر اورد و زهره که از مادرین ملک بودیم بهر پای فیض از همه را بودیم از نسبت مازیب طراز ناگهان نقش دگر زد فلک سر برده باز رفت یکباره ز ما خرتیبه نعمت و ناز پایه ماز سر یغان دگر بود و سر از کیز پس پرده فلک بازی نو کرد آغاز بزم سلیم باین دگر یافت طراز درس پارینه بقولیم کن گشت انباز</p>

<p>همیست و قلعه تازه به برگشت برب گشت کو ماه بیک باره خنماے دراز جلوه با پیش و در دین نکردیم فراز دره منزل مقصود همان در تگ و تاز خواری افزود و حریفان دگر را اعزاز شب بود کوه و افانه دراز است دراز</p>	<p>جا بجا مدرسه با طسح نهادند کرد دفتر دانش با جمله بتا راج برفت بزم برهم شد و سر بگرفتیم ز خواب ما همان ست بخواب اندر دیار ان دگر تا بجاییکه بهر پای و همسرفن مارا توانیم که این قصه غم شرح دهیم</p>
<p>مهر لب گشت همتا بزم گفتن که توان گفتن و سرگزشت تو غم گفتن</p>	
<p>ناگهان رحمت حق پرده شکند از رخسار دم گرمیکه ز رخ نیز برون داد و شرار می ندانم که چه عجب از نمود از گفتار شوری افتاد بهر کشور و استیلم و دیار بسکه هنگام سخن حسرتی بر دیه کار تا کند خسته دلان را بنوازشش تیار زان پس چاره آن در و نمودند فطرها غیر تعلیم نموده است و نباشد نه تار عبادت ربی که کسان را بود از جهل حصار</p>	<p>روزگار همه بودند بدان خواب و غمار مری از غیب عیان گشت دیار ان بید می ندانم که بیک بار چه افون بید غلطی خاست ز هر نایجه و بر زن و کوی منکران نیز با فانه اش از جازفتند الغرض انجمنه داد زیار ان ترتیب انگر کردند و بر اسباب عرض پے بردند اکنون مرض را بجهان هست اگر دمانی حالیا چاره جز این نیست که بنیاد دهند</p>

<p>تا مگر کاسه شان پُر شود از زر عیار یک افسوس که آماده نشد چاره کار و آن همه خستگی خویش نمودند اظهار میر محبوب علیخان که بود عرش قمار شاه را چاره نوازی بود آئین و شعار ابر نیان برین در و گهر کردن شار که همراه رسانند ز ما این مقدار</p>	<p>پس بدریوزه بهر کوچ و بازار شدند رشته سعی و طلب گر چه بی گشت و از لاجرم رو به شهنشاه دکن آوردند داور داد و اگر خسرو استلیم دکن بر ره در رسم شمان چاره نوازی فرمود آستین کرم افشاند و تو گوئی بمشعل مبلغی خاص عطا کرد و بفرمان بنوشت</p>
<p>باری از فیض شه آن مدرسه بر پا گردید آنچه ماسه طلبیدیم هیتا گردید</p>	
<p>هست آن مدرسه امروز بصدر فرومایه جمع گشتند و گرفتند درش و اما و قصه رنج کن و در حرم مدرسه آ دامن تربیتش هست مگر ظل هتای نه توان گشت از اندیشه ادبی پرورای خود سر رشته تعلیم ندایم غنای از ره چاره گری شدید گشتن را بنمای کاروان شد سوسه تعلیم دکن با گرای</p>	<p>دولت از پرده تقدیر چو شد چهره کشای طالبان هنر از هر جیب و ناصیتی سائبه حسرت غرناطه و بعثت و خوئی طالبانش همه سمرمانده معنی گشتند گرچه امروز بدین آب و طرازست ولی آن بنامانده رسیده است به تمام و هنوز لاجرم چاره این کار بحسب تیم از عقل پس بفرموده دانش ز علیک طره آخر</p>

به نیایش به در دولت سلطان بنیم
 از پس کرنش تسلیم به آداب نیاز
 شاه از لطف اشارت بهشتن فرمود
 پس ازان معتمد شاه عماد الدوله
 به ادب آمد و توفیق هایلون برخواست
 شه بدستور گران مایه فرستاد پیام
 بسکه زین مرده جان بخش بخود بالیسیم
 چون بهایش زاندازه خواش بخشید
 شاه تنه کرم کرد و لوازش نبرد
 آسمان جا به فلک پایه بشیر الدوله
 وان وقار الامر از به اعیان دکن
 پایه مابفزودند و کرم منمودند
 شایگان گشت قوافی و ازین چاره نبود
 یارب آن باد که شه با همه اعیان و وزیر
 بعد ازین جمله دعا که پذیرا حند

هم به فرمان ادب پشت نمودیم دوتای
 عرض مطلب نمودیم و ستاییم بیای
 امر چون فوق ادب بود انشتیم به جای
 که دبیریت هنر پرورد معنی پیرای
 ما همه گوش بر آواز شش واد که سرای
 کاینک آن مبلغ پیشینه و دچندان فرطی
 غنچه سان در بر مانگ می گشت قبلای
 بیش زاندازه خواش دهنش اجر خدای
 که شدیم از همه اعیان و کن بهره ربای
 بازوی دولت و دستور شه و ملک آرای
 آن هنر پرورد و نادل و فرخنده تقای
 شکر این منت احسان چه توان کرد اولی
 خوشتر است که اکنون کنم آهنگ دُعای
 تا ابد باشد و گردون بدرش ناصیه سیلای
 خویش را اگر بدعا یا دکنم هست بجای

یعنی از نسبت آن شاه گرامی بنیم
 شه نظام ست و بزرید که نظامی بنیم

قصیده

۸۹۰

<p> تا که آرد که بدرد تو شکیبامانند از زبان هر چه دم عرض تمنا مانند که رخ همچو شش بیند و برجا مانند مهر گویند بان عارض زیبا مانند رهروی هست که از ضعف بهر جا مانند یک دو دم بر رخ زیباست تو پیدا مانند آه ازان غصه که بچپاره بره و امانند مگر آن سجده که آماده بر سینا مانند که لب لعل تو از بوسه سراسر امانند بر جمالت همه تن محو تماشا مانند کین گنه در روش عشق به تقوی مانند روضه خلد کجاست تو هاتا مانند کار معانی دیشش آنچه زینما مانند مگذارد که غریبست زده - تنها مانند </p>	<p> دل پر وصله آه سرچو زد دعوی مانند راضیسم از نگه شوق که گوید همه باز مگر از زاهد افسرده - دلی و ام کشم راست مانا غلطی هست که آوازه شن است بر سر پای جمال تو نگاهم گویی آه ازان رنگ ندامت که پس از کشتن غیر ناتوان جان حزینم ره لب پیش گرفت از معانی نیو و در غور خاک در او مست و پر عریده - آتایه یکیدن خواهم نو بهاران همه ز گس بدماند که چین می بیاشام لب لعل می آلود پیوس یک جهان شیفه طرز دل آرائی اوست او بهارست گریم آید من آن نخواهم خضر در وادی غم تازه براه افتاد است </p>
--	--

بگذر از خلد که در کیش توکل نبود
 صدره افتاد که مجنون غلطش کرد و بخت
 پند می دادیم و نام تو بر دس ناصح
 جاده پیشروان رفتم و دانه که خرد
 تنگ هست بر آری که زبان تازه کنی
 نیست جز دوی فطرت که باز از کمال
 صرفه نبود که همان بر دس پیشروان
 داستان چند توان کرد محمود و یاز
 گر نیم از شکن زلف کشاید گر به
 اشک خود بر شمری آنچه ز باران آید
 سفله را بستای و بگویی که بجاه
 هرزه چند بهم بانی و سنجی که بهر
 گرچه بر پیچی این شنبه پنی بر دظمیر
 لیک با این همه از گر به هنگامه آذر
 پستی طالع ازین بیش چه باشد که کسی
 شیوه میخ و غزل گرچه دل آرا و شیت
 شعر اگر دامن دل می نکشد بانگ خرس

هر که امروز - در اندیشه اسر دماند
 کلبه ام بس که زیباست صحرایماند
 تا بدین بدست آن زهر گوار اماند
 اندرین شیوه - نه بامن بهر اماند
 هم از آن حبس باقی که به میثا ماند
 چشم دوزی بتاع که زلفی اماند
 خامه - در راه سخن بادیه پیما ماند
 تا بکے خود سخن از و امت و عذر اماند
 منکر را با تو صد آدیزش بیجا ماند
 خون دل نام کنی هر چه به سینا ماند
 کترین بنده او باجم و دارا ماند
 سخت خاتمه دفتر انشا ماند
 کین نه از دست که مستور ز دانا ماند
 نوانست کزین هرزه روی - داما ماند
 پائے در بند خطا ماند و عدا ماند
 مبتدل گشت نه چندان که گوارا ماند
 نغمه - گر نیست دل آشوب بنو غا ماند

من دیزدان که اگر پایه فن برکشند
 مان و مان چند توان بود به تقلید اسیر
 پای ازین دایره تنگ برون که سخن
 جاده مغربیان گیر که این طرز نوی
 رستی در زوچان بیکر گفتار آراس
 هم به بخار نوی تازه نواس بکشم
 بشل گر سخن از صبح برانم گویم
 مشک شب جمله تاراج رود و دم هر
 سحر از جیب افق سر بزند خند اخند
 آید از صحن حرم بانگ موزن گوش
 رند بایشه دس راه چمن گیر دوشینخ
 چمن از غلغله مرغ چنبش افتد
 پاسبانان ز سر کوچه و ره برخیزند
 کار و آنها بره افتند و بجرس ناکند
 ره هر دخته که از رحمت دوش است به تاب
 رند میخواره که از پادۀ دوشین سر بست
 گاه سر برزند از خواب در و دباز خواب

حیف باشد که سخن را بچمان جاماند
 داس آن کس که بره سلسله برپا ماند
 خود محیطیت که هر قطره بد ریاماند
 دلپذیر ست و دل آویز و دل آراماند
 که فروغ اثر از ناصیه پیداماند
 باد ایکه در آغوشش دلش جاماند
 سحر آمد که جهان گرم تناسلاماند
 شوشه سیم پرانگده همسر جاماند
 شب بخود پیچید و از غصه بساماند
 دیر از ناله تا قوس پر آواماند
 در غنیمت سحر و سواک و صلا ماند
 کوه از قفقه کباب پر آواماند
 در میخانه بروی همه کس واماند
 دشت و صحرا پر از آوازۀ و غوغا ماند
 دوسه گامی رود و باز بره واماند
 بهچنان قارغ از اندیشه نفس دراماند
 گاه مخمور ز حب خیسند و از پاماند

هم بدست دگرش گردن مینامد که مستلم در کف و آماده انشامد	دست در گردن معشوق چو خیزد عاشق در چنین وقت به نعمانی آشفته گذر
	الحق از شبلی آزاده باو دل نرسد زود بینی که اساس سخن از پاماند
<h2 style="text-align: center;">قصیده</h2> <h3 style="text-align: center;">متضمن حالات سفر روم (مئی ۱۸۹۲ء)</h3>	
<p>روزگار ایست که میداشتم آهنگ سفر خوایم تا بسوی روم شوم راه سپر لیک تاخیر همی رفت به نژاد قدر که فلان جبرهوس خام نداد در سر بے تکلف بفرچت مبتدیت کمر چون میسر شود آزا که نه زورست نه زدر ناگهان شاه مقصود در آمد از در که از دهم و گمان نیز نمیداشت خبر بودم از زحمت پخته دل و تفته جگر چاره جز نقل مکان هیچ نباشد ابد ر</p>	<p>بے تکمیل فن و بهسم بی تحصیل عبر فارغ از حج و زیارت چوم اگر خدا می گرچه من گرم طلب بودم و بس تعجل دیر آن مایه شد آخر که سودا ن گفتند روم گوی دوسه گامست که این خام طمع ره چنین دور و دراز سفر این مایه خطیر من درین غصه و غم خون جگر می خوردم اتفاقی بجهت مراعت ده کثا یکدوم بیشتر که زانکه زخم کوس حیل چون ستوه آمد از تب بل آید که مرا</p>

عزم دیرینه بیا دآمد و گفتم چه خوش است
 از تلمذ آنکه رسیق است و هم استاد مرا
 گفتم این صحبت و این واقعه نادر افتد
 چون ازین داعیه مردم همه آگه گشتند
 همه را مهر بخت بید و بدر و آمد دل
 دل بجران من و رسم وفا را گذار
 رونکے چند بیا ساسے و سپس سازده
 باخو از نقد و هم از امتعه آن مایه بگیر
 مصلحت نیست که این مرحله تنها سپری
 گفتم این جمله که گفتید بود عین صلاح
 مرد این مرحله گامے که فرایش نهاد
 الفرض از رمضان مبت و ششم بود که من
 او فقام بره کوہ و بیابان و بیابان و بیابان
 زحمتی صبح کشیدیم یکشتی و دوسه روز
 کس نیارست سرش باز گرفت از بایلین
 نبود مایه آزار یکشتی چیسے
 نان خورشس بود زهر گونہ میا مارا

که بیک حیلہ دو تا کار بر آورد اور
 ہم دین عرصہ یا سنگن طہینو است سفر
 پس بعزم سفر از جاسے بچشم مضطر
 ہم بیاران و عزیزان وطن رفت خبر
 جمله گفتند کہ این زحمت بیسے فربہ
 درخواہی کہ کشی پائے ازین را بگذر
 سازد برگ سفر آن گونہ کہ باشد در غور
 کہ اگر دیر بمانی نبود هیچ خطر
 لاجرم خادے کنی سیر بہرہ
 بیک طالب نبود در گرو نفع ضرر
 باز پسے نہ کشد گوہم مرگ آورد بر
 گرم برخاستم از جاسے و شدم راہ پسر
 یکشتی بہشتی بہشتی من و بیاران دیگر
 بکہ از موج بہر خطہ شدی زیر و نبر
 کس نیارست جدا کرد تنش از بستر
 غیر ازین محنت سه روزہ کن و نیست سفر
 از کباب برہ و مرغ دی و فصل و شکر

گرچه من زان می پالوده نیالودم لب
 هفتم ماه منی چون بریدیم **عبد**
 من منسرو آدم و روی بشهر آوردم
 کوهساریست که هر چند بلندست و فراخ
 هر کجا میگذری ریگ روانست و خزان
 گبر و ترسا که نزدیک اند درین بقعه هم
 مردم شهر که خود را به **سالمی** نامند
 خوار و بدبخت و تبه کار و سیه چرده و زشت
 خوشن را به عرب بسته و حاشا که عرب
 چون زبان همه تازی بود و هم چو عرب
 عامیان در غلط افتد و گسان باز برند
 تخم دهم ریش این نخل ز خاک **حلب** است
 شام که کشتی ما باز برفت را آمد
 به سوی میز آمد استاد و چنان زد و گذشت
 این همان نه عجبست که ز فیسان کاری
 بست فرنگ در ازست و به پنا چند
 مردی از اهل فرسا که پیش نامست

دیگران یک علی الرغم زدندی ساغر
 کشتی آسود و بینداخت زمانه لنگر
 تا خبر جویم ازین ملکست از بدو و حضر
 یک از سبزه و گل نیست در و هیچ اثر
 هر طریقی می نگری خاک سیاهست و حجر
 بزبان عربی حرف زدند و یکسر
 حیوان اند نه بل از حیوان هم بدتر
 سفله و متهم و کج روش و بدگوهر
 این چنین خوار و زبون شان پسند و داد
 نام شان بسته بود بالقب جد و پدر
 که مگر در نسب و نسل زمعد اند و مضر
 که درین جاسه یار آمد و افتاد و تضر
 تا بیک هفته گذر کرد و بحسب **الاحمر**
 که ز کیفیت و حالش نشدم هیچ خبر
 جز در افتاد پارین ز شنیدیم دگر
 که دو واپور توانستند از و کرد گذر
 زده این نقش و در اقصای جهان گشت عمر

آن خرد و در چو در آغاز بدعوی برخاست
 مردمان سخره گرفته مشن گفتند که این
 از میسای چاردهم بود که در پورٹ سعید
 در میان من و از تلطف یافتن سراق
 پورٹ جایست که با چشم و نگه کار کند
 صد بیتی که برافراشته اینجا رایت
 شا که گشتی ما باز روان گشت و گذشت
 من بسا حل شدم و مردی از ابناء حلب
 خوب جایست که ناخواسته در باز دول
 موضعی خرم و سیری خوش و جای دلکش
 گبر و سلم همه خوش جامه و موزون اندام
 جامه شان بعرماند و درزی و لباس
 چون بردن رفتم ازین جائی از ان چاره بود
 از میسای شانزدهم بود که گشتیم روان
 این همان جای قدیمست که در عهد امیر
 حالیا دولت انگلیس گرفته است از ترک
 مسجد جامع و ایوان که قبرس دیدم

که توان آمدن از عسف این کار بدر
 هر زده هست که نذر زانه ندارد و باور
 بر سیدم و شستیم به دایو و در دگر
 زانکه راه من داد گشت جدا این معبر
 ز درق دشتی و دایو و بود ستر تا سرا
 صد بیتی که در انداخته آنجا لنگر
 از ره یاقه پس کرد به پیر و ت مقر
 همه گشت و بهر نایبه ام شد بهر
 هر که سوزی بدش دارد و در وی بگر
 راه هموار د زمین پاک و مکان خوش منظر
 خاص و عامی همه گلگون تن و زیبا پیکر
 هیچ فتنه و مسلمان نبود تا کاف
 پیش میفرستم و باز م بقفا بود نظر
 پس به قبرس رسیدیم بهنگام سحر
 سپی رفت بنیخرش دزد فال ظفر
 لیک با صلح نه از یاد ری تیغ و تبر
 سیر این بقعه مرا بس عجب افزود و عبر

<p>روڈس و سکر برہ آمدوزان پس انکسیر سن سوی شهر روان گشتم و یک یک یدم فرض آدینہ ادا کردم و از بعد نماز مجلسی از فقہا بود و در آن جا وہبسم زان یکے روین آورد کہ چونی چہ کہے گفتم از ہندم و از خوان ادب زلہ ربای گفت حال سخن از متعہ ہمہ رفت و تو ہم من بپاسخ در معنی زدم دستمان پس زانہ میروان گشتم و در عرض آورد مختصر گفتہ ام این حرف تو ہم میدانی</p>	<p>کشتی استاد بہ از میرد شہی بردہ مسجد و مکتب و بازار و رہ و کوچہ و در در کتب خانہ سلطانی ہم افتاد گذر بخت از متعہ ہی رفت و ہم از قول عمر تا چہ را بر زدہ دامن محنت بکسر طغی می برم از ہر جہت و ہر کشور گو تو انی سخنی گوی و مثالی آورد لب تحمین بکشا و ند پس از بخت و نظر طے شد این راہ و بپایان رسید این فتر کہ دین بادیہ پس تنگ بود راہ گذر</p>
<p>ہر کہ جو یا بود از حال من در سہ من بایدش گفت کہ این نظم ہم بخواند کسر</p>	
<p>قصیدہ باریہ - نامتتام ۱۸۸۸ء</p>	
<p>دوش این ثمن گوش گل وریجان آمد ابر گوہر ہمہ افشا ند چو گریان بگذشت</p>	<p>کہ بہار آمد و بسیار بامان آمد گل ہمہ زر پیرا گند چو خندان آمد</p>

<p> آب را سلسله بر پای به بستن ز موج لاله چون بویچکان چهره بر فروخت بباغ سبزه سر زده از خواب - و گرفت بخواب هر حبابی که سر از آب بر ارد - گوید عید نوروز بهار است که در خدمت گل می دم که بچمن - گاه خرام لب جوی بوی گل هست که بر دوش مبارک زده است آتش افروخت گل و مرغ چمن گشت خلیل زمین دوسه حریف فزون نیست مغان را دور و در گل دل هست که در جوش طرب بزم آرای گل افشان و قوج گیس که باز رخ بر افروخته و طره فروشته بدوشش طره پرشکنش بکبه به سجده پاس چون بیکباره نقاب رخ زیبار داشت او همان یک نگه ناز زیان کرد و مرا </p>	<p> بسکه دیوانه و شش از طرف بیابان آمد سنبل آشفته تر از طغیان آمد بسکه باد سحرش مرد و جنبان آمد باید از سر تماشا سگستان آمد سر و سر و بیابان بر زده دامان آمد باد صبح آمد در بشیوه مستان آمد من غلط کردم و گفتم که سلیمان آمد که بر دوشش سوزنده گلستان آمد که بهار آمد - وابر آمد و بان آمد زاهد از صومعه در سیکه همان آمد آمد آن شوخ و چلویم بچه سامان آمد جام در دست و گل و لاله بدان آمد هم بهر گام چو مست افتان خیزان آمد تا چو گویم که چسب بر ایمان آمد روزگار خود و خوشش بپایان آمد </p>
---	--

جام می داد بدست من و آنکه بسرو
 غنای تازه که آرایش دیوان آمد

مطلع ثانی

برین این مایه بلا از لب جانان آمد / چسبم آه بدر دے که در مان آمد

قصید کشریه

دوستان! یک ره در سم و فاکش شماست
 ورنه اندونہ دارید ز حالش خبر
 از سیه کاری ایام و ز خود رانی خویش
 بود در گوشه تنهایی خود فارغ و شاد
 سوی کشریه روان گشت بدان گرم روی
 گرچه شک نیست که آن ناحیه در زیبائی
 بسکه جوشید ز هر سوی بگل لاله بدشت
 هیچ جائے ز گل و لاله نمی توان یافت
 جاده را خود ز خیابان نتوان کرد تسنن
 جام گلزنک که در برم - باین چنین
 نقش بند چین سبع ز تردستی منیض

هیچ دانید که شبلی بچه حال است و کجاست
 باید البته پردش که پردش ز وفاست
 هست یک سال که بیچاره گرفتار باست
 که به ناگاه عینم سفر از جا برخاست
 که نمی خواست دان ره نفسی که دن است
 که تزلزل بکنم چندان بدین را ماناست
 از کران تا به کران روی زمین پیداست
 پاس دیوار اگر هست و اگر سقف سر است
 بسکه گل صفت نده سترای او اچپ است
 هم بدان گونه گل از پہلو گل جلوه نماست
 دشت را هم به گل و لاله و شاد آراست

له اینجا از قدیم الایام رسم است چنانکه جانیگر شاه در تو ذک هم ذکر کرده که با همارا خاکبوسش کرده لاله
 می نشاند سال به سال در موسم بهاری شکفته

سبز بر که فرد نخست از سر تا بن
 راهرو را نهد دل که نه گام به راه
 دید هُطِصل که برد این مادر غلطه
 گل بهر شاخ ز برگ ست فردن تر گویی
 سرد اگر پای بدامن نکشد خود چه کند
 بسکه بهر دستم از لاله چرخه نبند
 آگیش که بشهرست بود ناشِ دُل
 سینه صاف دلالن ست همانا که لطف
 گرد بر گردِ دُل آن صف زدن لاله و گل
 شالما رست و نشاط است نگین نیم
 شالما رست از ان جمله فردن تر بجال
 آبت بالائے زمین باشد و اینجائی
 در بن آب و مد سبز و نیل و سر و گل
 گرچه دامنم که سخن خود به دازی بکشید
 بخت بنگر که از ان بزم گمستی و ناز

بخت بنگر

یا قباے ست که بقامت شخص آید راست
 بسکه بر هر قدش لاله و گل مبر پاست
 جنبش باد بدان گویند بر دی صحر است
 همه بر گل بغزو و آنچه که از برگ بکاست
 زانکه از جوش گل لاله چمن تنگ فضا ست
 در شب تار که گم نشود از ره راست
 گویا آینه در دست عرش زیبا ست
 هر چه در بن بود از صفه رویش پیداست
 چون طراز است که برد این شوی عفا ست
 با غمهای که به پیر این دُل غایه ساست
 که چون چرخ طبق بر طبق دتا بر تاست
 که زمین بر سر آست و همان پا بر جاست
 قوت نایم به بنگر ز کجا تا به کجاست
 چه توان کرد سخن هم ز سر نشو و نما ست
 بهره ام هر چه بود در دو غم و رنج و غما ست

لاله شالما را در هم نشاط و طبع دارد که بالاس هم ست و ارتفاع هر طبقه از طبقه دیگر البته کم از است قدم نخواهد بود و لاله این نقش
 مخصوص کشمیر است که روئے آب زوئے از گیاه می گسترند و او را خاکپوشش کرده در و از هر جنس ترا
 می کارند.

بعد یک ہفتہ کہ آسود تن از ریج سفر
 ہے چہ تب بود کہ منبری تو استم کرد
 درو آن مایہ بیشتر و اسرا پاسے مرا
 گرچہ بامن نہ رنیتے پڑو نہ خاد کے
 بہ عزیزان دیار آگئی آمد کہ **فنان**
 ہر یک از ہمدردان آمد از غمخواری
 حاضران از وہ اخلاص سخما گفتند
 آن کے گفت کہ چون تازہ ذراہ آمدہ
 آن در گفت: "ہمانا کہ شبت خواب نہ برد
 چارہ گر آمد و شبت و ذرا سباب و علل
 چون ہم از نبض ہم از رنگ سوخ اندازہ گرفت
 ہر چہ از چارہ و تیمار و دوائی بایست
 رسم بیگانہ نوازی بود آئین عرب
 خاصہ آن پیشرو جادہ معنی یعنی
 خاصہ مخدوم من دیار من و یاد و من
 انچہ بامن ز سر خستہ نوازی کردہ است

تب بمن تا حقن آورد و کہیم ریاست
 کاین مگر آتش سوزندہ بود ہیست
 کہ توان گفت کہ یک بہرہ زاندم کاست
 اینم یک تنہا ہی زدہ و خوار خواست
 آمد از ہند و ز بخوری تب شکوہ ہست
 پُرس دجوئے بسزا کرد و پے چارہ **کاست**
 کہ سخن از وہ اخلاص ہم اندوہ رہاست
 خشکی خود سبب درد و تب و ریج و غناست
 خواب ناکردن شبانہ رخ و در دیت پیداست
 حال پے بہ مرض برد کہ در دم ز کجاست
 گفت اندیشہ کن ہیچ کہ امید شفاست
 در زمان جملہ میاشد در انسان کہ نترست
 میتوان گفت کہ شمس عرب اماناست
 سودین آگہ پسین قافیہ پیدہ قیاست
 میرزا سعد کہ شہر امیر الامر است
 ہر زن موسیٰ ہنوزم بہ پاستک گلیاست

لے منصب قضا از پاستان زمان درو دمان ایشان بودہ است -

به شدم گرچه بزودی تسلی گشتم
 لیک آن به شدن از روی حقیقت نبی
 باز تپ کردم و تا آسوده ایام قیام
 لاجرم ردی وطن کردم و گفتم با خود
 یکشتم آنقدر از ضعف بون گشت احوال
 چون یقین شد که مرا نوبت رفتن برسد
 شکر ایزد که در آن حالت آسیر سری
 هر چه از بیم و دردم بود و از املاک قدیم
 زان همه بیشتر وقف نمودم کورا
 خاصه بر مسجد پارینه که در خانقاه است
 خاصه آن مدرسه که پئے انبای وطن
 طرزه ترزین همه افسانه حدیثی بشنو
 من باین حال تبسم بودم و از یارانم
 می شنید این همه احوال و بخردی باور
 تا به حدی که بمن نامه فرستاد و چون
 باز باورش نیامد بمن نامه نوشت

کاین چنین به شدن و در خود از لطف هواست
 همچو ناراستی بود که ماند با راست
 آن تبسم گاه فزون گشتی و گاهی می گشت
 که اگر چاره - و گردود - بفرمان قضاست
 که کس حرف زدن بهم نتوانستم راست
 به وصیت سج در حق و خانه نمودم و خواست
 از زبان هر چه برآمد همه آن بیکه منراست
 و آن کتب خانه که انواع کتب داراست
 صرف آن کار توان کرد که در شرح دوست
 که زیمیری ماضیه بیه برگ دنواست
 طرحش ننگندم و امر و نه باین بهیاست
 چه حدیثی که شگفت آورد هم خنده فرست
 ملک الحلاج علیه السلام که بدانش می گشت
 خود ندانم که در جان من بیچاره چه خواست
 آنچه روداد نوشتم همه را بیه کم و کاست
 کاین چه عرفت که نوشته ز درین کار راست

اینم بیده بتان نتوان بست به خویش
 تنگدل گشتم و از غصه بخود پیچیدم
 من ستوه آدم از نامه و پیغام آخر
 آن سرکار ز لطف و کرم بار خدای
 مصطفی خاں که اسٹنٹ سول سرجن
 داشت چون سابقہ معرفت با اسحاق
 (آنکه از دولت او باز دین هست قوی
 از پے دیدن من آمد و بر رسم فرنگ
 رو دین کرد و بفرمود که از غایت ضعف
 یک باین همه از کار زنت است هنوز
 از سیرت و تدبیر و علاجم پروا نداشت
 تا دوند رسم چنین بود که هر روز مرا
 بارے از فضل خداوند جهان بعد از ماه
 مرده بصحت من بان برسانند کنون
 میتوان گفت به ہمدی بی جالی و عزیز
 شبلی امر و زبوں بل بتان سخن
 بعد یک عمر کہ از بندہ غم آزاد شده است

به ظرافت نتوان گفت حدیثی ناراست
 کاین چنین بیده انکار چه آئین فاست
 لیکن آن یار همان بر سخن خود بجا است
 مردے از غیبت دل آمد و کار شد راست
 از روی لطف به اعظم کہ آمد ناخواست
 کہ از صغیر من هست بہر پایہ سزا است
 آنکہ از نسبت او نازش من بہت بجا است
 دید اعضای درون را کہ مرض امید است
 کار خودی نکند دل کہ رئیس الاعضا است
 میکنم چارہ و از ایزد امید شفا است
 ہم بدان شیوہ کہ طرز درویشی اصف است
 امتحان کردی جستی خبر از ہر کم و کاست
 بہ شدم گرچہ هنوز م اثر ضعف بجا است
 ہر کس را کہ بن دعوی اخلاص و وفا است
 بہ شد آن بندہ کہ از حلقہ بگوشان شما است
 کہ از و گلگدہ ہند پر از صوت نوا است
 بہچنان باز آہنگ کن نغمہ سراسر است

ترتیب

که
در بزم دعوت منعقد (۶) و سیمبر ۸۹۲ هـ که از طرف دانش آموزان کالج بتقریب
مبارکباد و لاهی مصنف از سفر روم و شام ترتیب یافت خوان شد

قاصد خوش خبر امروز از ساز آمد	کز سفر یار سخت کرده باز آمد
از سفر شبلی آداده به کالج رسید	یا مگر بلبل شیراز به شیراز آمد
دوستان فرود که آن بلبل خوش بچه گر	اندین تازه چین ز مرغ پرور آمد
رفت هر چند بسی بی سر و سامان آنا	شکر از دکه باین برگ باین ساز آمد
نقد کار آگهی و تجربت آورد و گفت	رفت بی مایه و گنجینه صدر از آمد
هر کجا بود ز هر گوشه تمتع برداشت	هر کجا رفت بهر طائفه دم ساز آمد
گاه با صد نشینان ادب گشت قرین	گاه با حاشیه بوسان شه انباز آمد
گاه در بزم قهتیمان گران مایه رسید	گاه در حلقه زندان نظر باز آمد
گاه با ساده دلان شیوه تقلید گرفت	گاه با دیده دران پرده دراز آمد
گاه در بیت مقدس به مفتی شهر	از رخ شایه فن پرده بلند از آمد
گاه در قاهره نهان به تقاضا هوس	به تهیتر شد و در جلوه که ناز آمد
دش از ذوق سفر گرچه نیا سود و	یا دیاران وطن حوصله پرور از آمد

	<p>لاجرم رد بوطن کرد و عثمان تاز آمد دین شرف مایه صدنازش و اعزاز آمد</p>		<p>جذب شوق دی نخست آرام نداد رد زیش گشت که امشب ندیمان شتا</p>	
	<p>بزم کاین جلوه و این فره و آئین دارد شکر ایند که همان رونق پیشین دارد</p>		<p>کالج امروز بآن فره و نشان ست که بود همچنان تشنه لبان از غم او سیراب اند همچنان این چمن تازه علی الزعم عدد ما بکایم و حدودان تنگ حوصله را بسکه آوازه اش اطراف جهان را گرفت آستانش که بود مجمع ارباب کمال کار تسلیم بآن نظم و طراز ست که داشت یونین آنکه باشیوه گنهار آموخت هم چنان شام دگر در حرم مسجد پاک هر کی از بکت مارین دارنالد و هورست وان دگر دیده و ران را که با سکل دراند شلی غمرده آن جرعه کش طرف بساط جمله زمین پیش که گفتم به منزل گفتم</p>	
<p>بزم را گرمی هنگامه همان ست که بود جوی این فیض بدگوننه روان ست که بود ایمن از غارت ایام خزان ست که بود همچنان دیده حسرت نگران ست که بود همچنان بر درش انبوه جهان ست که بود همچنان قبله دانش طلبان ست که بود پایه فن بهمان اوج و نشان ست که بود هم بدانسان هنر آموز بیان ست که بود شور و آوازه بکسیر و اذان ست که بود همچنان مدرسه راسخ و روان ست که بود همچنان سحر و طلب از توجان ست که بود هم بآن طرز نوی زمزمه خوان ست که بود ورنه هر شیوه بسی بهتر اذان ست که بود</p>				

بزم داین گرمی هنگامه نیز ز دوش گفت ساقی بزم همان پیرین خان ست که بود

تا جهان ماند و این گنبد مینا ماند
یارب این ساقی و این بزم دل آرا ماند

ترکیب

برای مجلس عام ندوة العلماء

منعقدہ ۶ رجب المرجب ۱۳۲۰ھ مطابق ۱۰- اکتوبر ۱۹۰۲ء

بمقام امرتسر

ایکے پرسی چه کسانیم؟ و چه سامان داریم	انچه با هیچ نیسرزد بجان آن داریم
مانه آنیم که دہیم سکندر طہیم	مانه آنیم کہ اوزنگ سیلیمان داریم
مانه آنیم کہ بر شیوہ اربابِ شتم	روی و شہتہ بدر و دولت سلطان داریم
مانه آنیم کہ با حاجب و دربان باشیم	مانه آنیم کہ بام و در و ایوان داریم
مانه آنیم کہ با سندی و بالین ارزیم	مانه آنیم کہ سرداسب و شبستان داریم
مانیر زیم بدان پایہ کہ چون تختشان	جامہ از قاقم و استبرق و کتان داریم
مانه آنیم کہ یک شیوہ بآئین گیریم	مانه آنیم کہ یک کار بہ سامان داریم
خاکسارانِ جہانیم و ز اسبابِ جہان	بوریا نیست کہ در کلبہٗ احزان داریم
جُرمِ خاتمہ و اوراقِ پریشان نبود	بیش و کم انچه بہ پیدا و بہ پنهان داریم

<p>تا بهیمنی که چه برگ و سر و سامان داریم ما همان پاره تانے بسر خوان داریم ما غلام خود و خود گوش بفرمان داریم</p>	<p>گاه گاه بیوی کلبه ما باز حشرام تو کباب بره و شهید و شکری جوئی تو غلامان مکر بسته بفرمان خواهی</p>
	<p>هم بیک حال بود بے سر و سامانی ما کنه هرگز نشود جائه عسریانی ما</p>
<p>گر زماشیده پیشینه ما خواهی هست جائنه کنه و پارینه روا خواهی هست مسجد و منبر و محراب و ما خواهی هست باده شکله صدق و صفا خواهی هست در ولادیز حدیث خلقا خواهی هست گر زرنجوری الحاح و شفا خواهی هست گر زماسله حجت کشا خواهی هست در حدیث ز رسول و سر خواهی هست</p>	<p>عجز و افتادگی و طوع در رضا خواهی هست افسرد تلج و کمر بند و کله جوئی نیست تقصیر و بام و حرم و گنبد اگر خواهی نیست آن مے کوز فرنگست نذاریم بجمام شرح افسانه روشن نتوان جست زما ماددا و اسے تپ و درد و ندانیم و لے ما خرافات کن یا ندانیم و لے گفته بیکن و دیکارٹ نذاریم بیاد</p>
	<p>بے نوا ایم زمانه دنیا مطلب انچہ در کیسه نذاریم، تو از ما مطلب</p>
<p>هیچکے پائے زخوت ننهادیم برون که بارت ز دست فلک سفله دون</p>	<p>ما که با آن همه نیرنگی این چرخ حردن ما که از جای فرستیم بصد جو ردخا</p>

<p>تا چه پیش آمده باشد که بیکبار زما تا چه پیش آمده باشد که زهرگوشه ملک در روز اندازد گذشت میگوید السیل زبانه بار این غم که ز ما تاب شکبائی برو چند در سینه توان داشت نهان شعله غم</p>	<p>رفت تکمین دست را در خود و صبر و سکون بر سیدیم سر اسیمه باین حال زبون رفت سر رشته و صبر از کف دلدل و هفتون خود به بنیید که چند دست و پیرید که چون خوش بود صبر دے خود نتوانیم کنون</p>
<p>شرح این آتش جانور مگفتن تا که سوختم خوستم این سوز نهفتن تا که</p>	
<p>جمع اسلام که صیتش بدیار افتاده است آن که در معرکه تاج از قیصر بر بود آن که چون مهر جهان تاب به عالم میبخت آن که صد قلعه روئین بیکه حمله کشود دست و سر پنجه آن شیر نریان رفت ز کار آن که در پیکر صد مرده همی جان ببید آن عزیز یک جهانیش همی داشت عزیز مغ خوش دزمه را کار بصیّا و افتاد می زبانی که نژاد عرب و آل لوسی دست هر سفله بنار تگریش گشته دراز</p>	<p>حالیا با غم و دروش سر کار افتاد است دست و بازویش بیکبار ز کار افتاد است خاک ره گشته و در راه گذار افتاد است حالیا از همه شوخ و بخوار افتاد است تتمتن در تگ پهل آید و غور افتاد است هست بر بستر بیماری و زار افتاد است حالیبا خسته و آواره و خوار افتاد است داین شاه دگل در کعبه خوار افتاد است خوار و گشته بهر شهر و دیار افتاد است همچو بغداد که در دست تمار افتاد است</p>

<p>ورق دفتر عباس بتبارج برفت کاروان رفته و اندازه جایش پیدا است آسمان از حرکت مانده و اختر زمار دین عجب بین که باین فتنه و آشوب بلا سنگ می بارد و در خواب خوش اند اهل حصار علما را همه پیکار و نزاع است، کز د امرار که بونی سردی ما از دم شان بکته نالیم؟ و پیشین که بفریاد رویم؟</p>	<p>اختر قاطمیان خود زمار افتاد است زان نشانه که بهر اگزار افتاد است مهر گشت جهان تیره و تار افتاد است هر کس از ماسمان خواب زمار افتاد است رفته ناله کرد و پاس حس افتاد است آتش فتنه بهر شهر و دیار افتاد است کار با بر بطور و دودن زمار افتاد است کار با فلک عرب زمار افتاد است</p>
<p>نگ باشد که پیش نشه و درویش شویم همت آن ست که خود چاره گر خوش شویم</p>	
<p>و چنین حادثه تعجب که بر افتاد چاره آن نیست که بر رسم کهن طرح نمی آنچه سودت دهد آن فلسفه عهد قدیم از عناصره و شصت آمده اینک به شمار آنچه سودت دهد آن شیوه تعلیم قدیم این نه خواری بود آخر که پس از کسب علوم عامیان را بفریبی و بصد حیل و فن</p>	<p>چاره آن نیست که از عهد کهن واری یابد مکتب مدرسه مادر همه اراست و بلا و آنچه سودت دهد آن هیئت پازینه نهاد تو همان در گرد آتش و آبتی و باد که بر دیت در رزق نتوانست کشتاد از ره وعظ به در پوزه بر آئی ناستاد آتش دمانه بکفت آری که شود توشه و زاد</p>

<p>یا که با پو خودی بحث و جمل ساز دهی یا که چون غلو تیان پاس بد اسن کبشی دست بالاست هر آئینه ز زیرین بهتر بنود و چه کفایت تو مگر هدیه و نذر نتوانی که خود از گوشه بر آئی و انگه</p>	<p>وان نزاع تو شود مایه هر گونه فساد تا بداند کز اقطاب شدی یا اوتاد این حدیث نبوی هست ترا فتنه زیاد نبود حاصل بحث تو مگر کبر و عناد عرض اسلام کنی در همه امصار و بلاد</p>
<p>خود بفرماید، کرین مشغله مقصود چه بود گر وجود تو زیان نیست بگو سود چه بود</p>	
<p>ایکه بر مانده یورپ همان باشی حیف اگر از اثر فلسفه بمعبر بیان مسمر از شعله جلوه دهد، سر بنی گفته سولن و آئین جهان بینی او از هنر بیابال صد افسانه و دوستان گویی قیصران را همه یک یک بشمار نمی آغاز از خداوند جهان، یاد نیاری گاهه</p>	<p>حیف باشد اگر از جمله ایشان باشی منکر فلسفه سنت نیست آن باشی منکر مجسمه موسی عمران باشی برزبان داری و بیگانه ز نعمان باشی جابل از معرکه ماسه شه مردان باشی بیخبر از عمر حمید و عثمان باشی روز و شب خود پرستاری سلطان باشی</p>
<p>در پرسی که درین کار چه تدبیر بود دین و دنیا هم آهسته که اکسیر بود</p>	
<p>گرچه این مرحله دشوار گذار افتاد است</p>	<p>پای را کار درین راه به خار افتاد است</p>

تعلیم جدید

دین و دنیا بهم آمیختن آسان نبود
نسبت فلسفه و شریع بدان سه ماند
حل این مشکل اگر خواهی از مذهب بخواه
حکمت و شریع در اینجا بهم آمیخته اند
عقل را نیست سرعرب اینجا با نقل
شبلی آهنگ دعا کن که سخن گشت دراز
بان بدرگاه خدا سه دو جهان روی به
می تواند اثر قدرت او داد، امان
صدره افتاد که طوفان زده از کرش
صدره افتاد که فیض کرش جان بیدید
ای حسد او ند جهان رحم بفرما بر ما

گویا کشتی و گرداب او چار افتاد است
که خزان در عقب باد و بهار افتاد است
او کشاید گرسه را که بچار افتاد است
نمک و باده درین میکده چار افتاد است
پنبه را آشتی اینجا به شش چار افتاد است
گرچه دانه که قلم سخن نگار افتاد است
که نیم رحمت او بر گل و قار افتاد است
خرمنی را که بهر گوشه شرار افتاد است
رسته از لطمه موج و به کنار افتاد است
مردۀ را که در آغوش مزار افتاد است
که چو مایه در ضیق تو هزار افتاد است

نوده اعلیٰ

طرح انجام مرا به سز چو آغاز انداز
سه حسد امان نگه لطف به ما باز انداز

قصیده تهنیت سلامت ماندن شهنشاهه عالی گهر
 میر عثمان علیخان بهادر از اسب تفنگ اطال الله بقاه
 در برمی که از طرف نواب الملمام بهیار پاشه بود مصنف ناصر الزرگان
 دولت باین اشعار بیت تهنیت کشاد

س ۱۹۰۱

یارب این بزم چه بزم است که از زینت مساز	هست هر گوشه تماشا که نعمت و ناز
بارک الله ز بزمی که نظیرش به جهان	خود ندید است و نه بیند فلک عربده باز
بزمگاہیست همانا همه رنگ همه بوی	جلوه گاه نیست تو گوئی همه برگ و همه ساز
پاس آئین ادب بین که باین جوش نشاط	خنده ما بر لب و چون خنده گل بی آواز
بگری ساز و نه از جنس دلت و بر لب و درود	بشنوی سخن و نه از پرده عشاق و حجاز
همه سرست نه زان می که بود و هوش بای	همه مخموره زان با ده که باشد غماز
دل به جوش آمده و مانده ز بانها خاموش	لب پُر از زمزمه و خانه تنی از آواز
هیچ دانی که چرا این همه جوش است طرب	هیچ دانی که چرا این همه زیب است و طراز
مجلس تهنیت تو بر اقبال شمی است	میر عثمان علی زیب و نعمت ناز
اگر مستراح شمی زیور از رنگ و دشن	آن همایون دم و فرخ رخ و اسیم طراز

آنکه شمشیر او گیش منوره شاهی دارد
 اختری هست که خورشید و خشان گرد
 چون بگم داشتش از حادثه شصب خدا
 هم برین مرده جان بخش توان خواند غزل
 وقت آن است که بخویش مائی از جاک
 وقت آن است که بی بالک نازی نه جنگ
 وقت آن است که هر شاخ در آید در قص
 ای زمین وقت تو خوش بان سرناز بچم
 وقت آن است که دستے بد عابدانم
 سز خاک انگنم از عجز و پس آنکه گویم
 تا جهان باشد و تا گردش دوران باشد
 میر محبوب علیخان نظام تصفی
 آنکه از مسدلتش روز ستم شد کوتاه
 ذوق مدحت گری شاه چنانم بر بود
 مدح خود گرچه ز آئین وفا هست و لے
 لاجرم تن زخم دطع کتم این نامه شوق
 ناگل دلاله و نسرین دمد از سینه خاک

هم بدان سان که حقیقت بستر و دج باز
 جوس فیضیت که دریای کرم باشد باز
 از دکن غلغله مژده رسد تا به حجاز
 هم بشکر اند این لطف توان کرد نماز
 وقت آن است که بر خویش بیائی از ناز
 وقت آن است که بے پرده شوی ز منزه ساز
 وقت آن است که هر برگ شود نغمه طراز
 لے فلک عمر تو کم مان بنشین از تنگ تراز
 وقت آن است که بر خاک نهم رفته نیاز
 کاسه خداوند جهان داد از بسنده نواز
 خسر و ملک دکن باد به دولت مراز
 که رسد فیض عطایش ز دکن تا به حجاز
 آنکه از مویش دست کرم گشت دراز
 که دعا گویم دانگاه به مدح آیم باز
 چه توان کرد که این رشته دوازست دراز
 پس به آهنگ دعا باز شوم نغمه طراز
 گونه گون نقش زند تا فلک شعبه باز

باد خاک رده او قبله اصحاب کمال
باد سنگ در او کعبه ارباب نیاز

قصیده تشکر

هر بانفس نواب سلطان جهان بیگم والیه عالیله کشور بھوپال

(بعطای زرامدادمانه دارالعلوم نوده)

۱۹۰۸ء

<p>انچه بادشت و چین ابر بهاران کرده است نموده را اگر سرد سامان رسد زدی چه عجب چون نگردد که دین نبوی در خطر است رایت کلم نکلون بوده و افراشته است بهر مردان همه آئین عمل خواهد بود دانش آموختن پرده نشینان عفاف کار آموزش تعلیم زنان گرچه خوش است هر چه او گفت بآئین شریعت گفته است طرح صد شیوه در رسم درویش تازه نهاد معدلت را به سیاست نتوان کرد بسم</p>	<p>خسر کشور بھوپال به ما آن کرده است زان که هر کار که او کرد به سامان کرده است لاجرم یاوری سنت و قرآن کرده است چهره شمع حزن بوده و خندان کرده است انچه در تربیت عالم نسوان کرده است مشکله بود که از فکر خود آسان کرده است نه بان شیوه توان کرد که نادان کرده است هر چه او کرد و بست برود و نردان کرده است و انچه از پیش و ان یافت و چندان کرده است وقت او خوش که هم این کرده هم ان کرده است</p>
---	---

<p>لقبش دهر نگو کرد که «سلطان» کرده است فکر را دوری بزم تو پریشان کرده است خستگان را نظر لطف تو درمان کرده است صد هزاران گل امید به دامان کرده است خوانده است و در آغاز ز غولان کرده است که بیم نیز جهان کرد که با کان کرده است باز در پیکر پاک تو نمایان کرده است آسمان نام تو آرایش دیوان کرده است</p>	<p>گوشه مقنعه اش قیمت انبر بشت مدح غائب گره از خاطر من نکشاید بے کسان را نگه مهر تو بنواخته است هر که در چین دولت افتاد گذر نامه جو تو را منطقه صد بار ز ذوق خسته دست تو ال تو چو غسل وجه گهر چرخ از چشم جهان «را بچه» را اگر بهفت دنده تا دیر بمان کن پس بانوی مین</p>
---	--

شبلی غمزه را مدح شمعان شیشه بود
 لیک لطف همه را بنده احسان کرده است

مراثی

مرثیه

نواب ضیاء الدین خان مرحوم دہلوی متخلص بنیر
۳۰ اکتوبر ۱۲۸۵ء

گرم ہنگامہ شوای نالہ دل مان برخیز	از پے برہمی عالم امکان برخیز
تو ہم ای آہ ہجران سوز سامان برخیز	ای جنون باز بتاراج گریبان برخیز
چشم خون نابہ نشان خواست چو طوفان کردن	
خون شوای دل کہ تو انم سرد سامان کردن	
دو جهان اینمہ در ہم شدہ چون ست چہ ہست	آسمان حلقہ ماتم شدہ چون ست چہ ہست
ہر دغ دل عالم شدہ چون ست چہ ہست	اختران دیدہ پر غم شدہ چون ست چہ ہست
شاہد روز بزرگ کہ بمقام نبشت	
از چہ لیلای شب آشفتمہ در ہم نبشت	
تا چہ ہست این کہ دل از نالہ نیاسود ہنوز	ہیچانان ز حسیم جگر ہست نمکسود ہنوز
اشک از دیدہ بر آید جگر آلودہ ہنوز	آتش ہست ہمانا کہ رود دود ہنوز
فانش گویم کہ خنکوی زمان روی نہفت	

تیرہ شد وہر کہ شیر ز جہان سے نہفت	
آن طراز سخن آن یوسف کفان سخن	آن کہ آراست ز نوزلف پریشان سخن
آنکہ صد پایہ فرود از سختش شان سخن	آنکہ لعل و گیسو افشانہ بامان سخن
دوسہ روز نیست کہ از جام ہل مہوش ست	
عالمی ز بسجن ماندہ و او خاموش ست	
آن گران پایہ کہ دون مرتبہ دوست سخن	شاعری کز دم گلکش ہمہ جادوست سخن
فیض ادبین کہ باین رنگ و باین بوست سخن	خواہر او بود و توان گفت کہ ہندست سخن
ایتک از دست اجل حبیب جودش چاک ست	
پایہ فن بفلاک بردہ و خود در خاک ست	
علم و فن را بجان داد گرے بود۔ نمائد	نکتہ سنج سخن و دیدہ درے بود۔ نمائد
در جہان نخل ہنسر را ہنسرے بود۔ نمائد	نظم را خامہ او بال و پرے بود۔ نمائد
ای سخن گر یہ بروز سیہت باید کرد	
ای ہنسر رحم بحال بہت باید کرد	
شبلیا دست نہ در دامن ادراک بزن	شینہ صبر دین حادثہ بر خاک بزن
ای جنون حبیب و گریبان خرد چاک بزن	تو ہم ای نالہ سہرا پرودہ افلاک بزن
گر نہ خون گشتہ بزرگان زرمے آئی	
آخر اے دل بچہ کار و گرمے آئی	

مثنوی

مولانا فیض الحسن موم سہارنپوری استاد مصنف

۱۸۸۷ء

<p>درین آتشوب غم غم بزم گزنا لذن گریم بچین صبری چند بفریبی مرا نا صح بگرش علم و فن در نالہ با من ہم نوا باشد دو تا غم دارم ہر یک ز دیگر حسرت افزا خود این آتشوب این ہنگام ساز یادم نخواہد گئے بخود بہ ہر سہم گشتن کار ہر نام بہ یکبار انجمن بر ہم زدی تا از میان رفتی</p>	<p>جہانے راجگر خون شہیں تنہا من گریم دم بگذارتا در ماتم فیض الحسن گریم ہنر بر خوشتن گریہ چون بی خوشتن گریم بگرش گریم و آنگاہ بر مرگ سخن گریم ہمان نوا باشد این غم تا دین دیر کن گریم گئے بخویش بر روز سیاہ علم و فن گریم سزد من گردین ماتم چو شمع انجمن گریم</p>
---	--

چہ در دل داشتی تا از کد بخجیدی چہ رفتی

ز ما بگستہ ای مولای ما آخر کجا رفتی

<p>چہ در دل داشتی آخر دیار ان بکران بودن خود این را سہل می گوییم کز ما دین افشاندی گویم من تو خود انصاف دہ تا از کہ می آید</p>	<p>دوسہ روزی دگر باستی آخر یہاں بودن بحال فن ہی بایست آخر مہر بان بودن عرب رازندہ کردن و اگلہ از بندستان بودن</p>
--	---

<p>بکشف اندوین روح القدس ارتجان بودن با بهنگ جازی یا دگار پاشان بودن بنا فغان ندانم چون پسندی عزیزان بودن</p>	<p>نوائین نکته در ایزدی فرمان نشان دادن بهنجار دردی بر جاده پیشینیان رفتن تکمیرین از کجا سنجند لطف طبع رنگینست</p>
<p>که یارت بود آنچه با کلامی همنشین خنستی بهنر پای به بالا بردی و خود در زمین خنستی</p>	
<p>بخاک تربت اول افتانیم و گوهر ابراهیم پس از وی دفتر معنی پریشان گشت ابراهیم دیزین پس مثل او هرگز نه بیند چشم خست غم مرکش روان فرست از آفتاب محشر غم که ای در شیوه دانش مرا استاد و در بهرام که شعلی خاک بوس در گشت بودست چاکر هم</p>	<p>ز بس در کار غم دل بوده است دیده تر هم سخن را این چنین شیرازه بتین تا که تواند باوج پایه اش من خود ندیم در جهان کس را بود شور غریب اما باین بهنگامه که ماند صبا گر بگذری بر تربت پاکش بگو از من درودی پیش آورده ام باشد که بپذیری</p>
<p>ازین خواب گران آخر چو روز حشر بر خیزی چو صور حشر من در نالام وقت ست اگر خیزی</p>	
	

مشریہ

جنرل عظیم الدین خان مرحوم

۱۸۹۱ء

<p>گویند گو۔ چنان گویم کافسانہ پاستان گویم از نیک و بد جهان گویم از داغ و بگر نشان گویم یک حرف ازان میان گویم توان کین داستان گویم جز قصہ خون چکان گویم</p>	<p>تا کے زعیم نہان گویم دارم جگری دے تو انم از عسیرہ فلک تنالم از نالہ دل اثر نخواہم رفت آنچه زد و رچرخ بر من این جسد ہی تو انم اما در ماتم خان اعظم الدین</p>
<p>آہ ادعیم این چنین امیرے شیر انگن و شیر و شیر گیرے</p>	
<p>آن پیکر روی و قد زیبای آن منترہ خسروی بهیمای آن حوصلہ و درایت و رمای</p>	<p>آہ آن بر دوش و بر دبالای آن زو پاسبندی بازوی آن دانش و عقل و ہوش و ذہنگ</p>

<p>آن کو به شرف نداشت مانند آفخ که چسبین بلند جاست آه این چه جفاست کان بخودش آن باز و تیغ باز-افسوس آه این چه مصیبتی ست جانگاه</p>	<p>آن کو به همت نداشت همتای یکبار چنان بهفیتد از پای آلوده خاک و خون شود مای آن پنج شیر گیر-ای دای آن این چه غمی ست صبر فرسای</p>
<p>چون زین عنیم جاگذاز گریم گریم صد بار و باز گریم</p>	
<p>در خاک شد آن امیر زجابه همان یکی به شب شد و خاست کم حوصلگان سفلد چسند کال شکم چو در صفت ابل آمد یکبار بر دشت داد و دادند بر جبهه صبر چین نیفتند برخاک فدا و باز برخاست آسود دمی براه و دال پس</p>	<p>یا تهمتن اوفتاد در چاه تا باز رود بسوی بهنگاه بودند نشسته در کین گاه آن کجروشان دودن نگاه شش تیر و یکم خطا نشد آه با آن همه زخمهای جانگاه پس طے بنمود پاره راه افسانه عمر گشت کوتاه</p>
<p>له گاڑی</p>	<p>با صد سخن بماند خاموش آن بحسب یار مید از جوش له اے گودرشتنگ</p>

ای کشته غلم بان خبر گیر این مه بخسوف می نیرزد بخیرینه و همان برسم پیشین ترکانه کله بفرق بشکن مردانه حسرام و همزی را کیفر بستان و دشمنان را آنگاه بکار ملک پرداز آن رودنی رام پورا ز آرزو	دین ناله ما بگوشش در گیر از چهره نقاب خاک بر گیر هم تیغ بدست و هم سپر گیر چار آئینه وزره بر گیر اقبال و سعادت و ظفر گیر آتش شود در نهاد در گیر برهسم شده کار ما ز سر گیر آن آئینه را در گزیر گیر
---	---

این جمله بکام دوستان کن
زین بعد هر آنچه خواهی آن کن

شیخ حبیب الله صاحب مرحوم المتوفی ۱۲۱۰ هجری
شبل نعمانی خلف الشیخ مرحوم

بان ای پدر نه گویمت این در زوآن کن دعوائی صبر که به غلط برسم نه کرده ام دستان سرای بزم طرب بوده ام بدهر	زنهار عسرم رهروی آن جهان کن بان ای پدر! به صبر مرا، امتحان کن ما را بنوحه زمره سنج فغان کن
---	--

<p>کو عسیم فراق تو انم که بر شدم؛ پیرانه روی روشن تو آفتاب بود دانسته ام که رویه فنا دارد آنچه هست مهدی اگر گذشت سرتن باز مانده ایم</p>	<p>با چون من شکسته و زار این گمان کن این آفتاب از نظر پیرنه ان گمان کن این نکته را و لیک تو خاطر نشان کن با ما باش و همراهی فرستگان کن</p>
<p>پسند این که بکسی لبه خان مان شود آن آن قدر بان که منظر جویان شود</p>	
<p>رفتی و حال قوم ندانی که چون شده است ایوان قوم که تو سرشس چرخ سود بود آن قوم که تو پای جاهش بلند بود آن صفهای دفتر اقبال پاره گشت مهر افاق دید و همان تیره مانند هر تو از میان رفتی و ما را به درد تو چرسی اگر زبیش دکم ما جسدی ما</p>	<p>دلها تمام از غم و از غصه خون شده است و جنبش است و گنگو بایش نگون شده است زار و زنده خسته و خوار و بگون شده است آن کاسهای خوانی نعم و نگویند شده است از بسکه دود آه ز دلها بردن شده است از جسم تاب رفته و از دل سگون شده است کم گشته شادمانی و ماتم ننزدن شده است</p>
<p>ای مرگ ای سیاه کن روزگار ما شرمت نیامد از دل هیئت دار ما</p>	
<p>در شهر کیت که عسیم تو دیده تر نکرد دانسته پاس خاطر ایشان ندانستی</p>	<p>یک دل نبوده است که صداله سر نکرد یکس تر از حال عسیر زیان خبر نکرد</p>

<p>با آنکه شور و شرب الیسنکه تو بود با آنکه ناله ام جگر ننگ را گداخت ز نهار و در کن روش جانداوه ام غمدم بنه و در از اگر شد حدیث غم مغدوم ارد و دین مرا گشت غن نشان</p>	<p>چشم مبارک تو از خواب بر نکرد چیه سرم که در دل زست اثر نکرد تیر سیر آه کز دل گردون گذر نکرد کین داستان درد کے مختصر نکرد کرد آن غمت بدل که برگ نیست نکرد</p>
<p>تنهانه دوست از غم مرگت اثر گرفت بود آتشی چنانکه به سر خانه در گرفت</p>	
<p>آه آن زمان که دردش را نزار کرد عجم بزرگوار که آسیمه سر دودید شکی رسید و ناله زد و بیل افتاد مستور خانه آمد و از سینه پر کشید حالی بهم رسید که طفل و جوان و پیر آه از جفاے مرگ که با حالے چنین الحضر و جان به جهان آسیرین سپرد</p>	<p>و اسرار مرگ بر رخ و نبض آشکار کرد حاشش بید و گریه بی اختیار کرد اسحاق آمد و مژه را اشکبار کرد آن تیر سیر آه کز دل گردون گذر نکرد از بهوش رفت و جامه خود تار تار کرد رحمی نکرد و شیوه جور اختیار کرد جاد کس را رحمت پروردگار کرد</p>
<p>چون هر کس به در گمش میسد و اوست آمرزدش خدای که آمرزدگار هست</p>	
<p style="text-align: center;">*—*—*</p>	

مشکونات نام

۱۸۸۵

فرحت آن برگزیده اجاب
کای به بیاضی بسر برده
تا چه خواهی ز شاعری بینی
داستانهای پاستان تا چند
تا چه سودت دهد زیان گفتن
دیده را معدن گهر خواندن
دل بکنر محال خون کردن
دیر را روش حرم گفتن
سحر و عجز از راقین خواندن
سخن عشق هرزه چندست
ایچم!! خواریت عیش و زیدن
خود بهین! از شش تبان چه بود
آن بهار طرب زمانه چند
درخن مهر دین همی آیمخت

گفت روزی بن زردی عتاب
هرزه خون دل و جگر خورده
چند ازین ترهات سمعی
شکوه جو را آسمان تا چند
مره را ابر خون نشان گفتن
دلغ را هدیه جگر خواندن
وحشت آموختن جنون کردن
سفله را حریف حسم گفتن
دوهم را بر تر از بیستین سخن خواندن
چاک را با جگر چه پیوندست
ساده را بجان پرستیدن
پیکری ساده را جان جان چه بود
رانند زین گونه داستانی چند
زهر با انگبین همی آیمخت

زہر باقند ناب سے آلود خوشتن خود فو نگر میس کرد از دہ گوش سوے دل میرفت او گھر سے فساد دے چیدم رسم پیشینیاں بگردانم پیکرے تازہ برانگیزم درخن طسج دیگر اندازم کردہ ام ساز از غنوں دگر تنگی نیست در مجال سخن سے تران جادہ دگر پیود کہ درین پردہ گو نہ گون بازیت	لطف را باغبان سے آلود گر چہ منعم ز ساحری میس کرد سخن او کہ متصل میس رفت گفته اش را بجان پسندیدم خواہم اکنون عنان بگردانم زمین بساط کس چو بخیرم رسم دیرینہ را برابر اندازم بدم حلق را فو ن دگر تانہ بنجہ کہ با کمال سخن این روش گر قبول دوست ہو شاعر نہ ہمین سخن سازیت
طرز اندیشہ نو کسسم اکنون نشیدی کہ الحدیث شجر	
دیباچہ سیرۃ النعمان	
نعت ہماں گو نہ ہماں سان خوشست	حمد و تائیس کہ بھوان خوشست

<p>شیفته گانیم و پیس بر پست تا بخودی پای نگه دار باش هر چه زبیش ست دز کم بازوان در ره الفت که بود هیچ هیچ</p>	<p>سجده اگر نیست زمین بوس هست دم ز شریعت زن دهبیار باش سجده و تظلم ز هم بازوان پا چو نخی بر تو نگیسیم هیچ</p>
تمهید	
<p>من که درین دایره از دیر باز باز براغم که درین داور خواسته ام طرح دیگر بختن بزم دگر هست و تماشا دگر زمرسته تازه بهماز انگنم باده فرستم بحرینان دگر ز حشمه که بر تار سخن میزنم قاعده سحر طرازیست این پا چو درین محسره که افشرد ام حرمت این کار نگداشتن کار من است این حد هر خام نیست دست اگر سوخته قوج برده ام</p>	<p>پای ز خلوت نه نهادم فراز دل برم از حلق با فو نگر شبهه تازه بر انگشتن باده دگر آرام و مینا دگر غلتله در حلقه راز انگنم ایست دو شین قدری تند تر هان بنگر تا بچو فن میزنم نیک نگه کن که چه بازیست این پایه فن تا کجا برده ام نامه به عمل دگر نپاشتن این بود آن می که به هر جام نیست جای عنب بخت دل افشرد ام</p>

<p>کین گهری چند ستر اچیده ام پنهانی چند گزین کرده ام کین س منافی بفتح یختم چاره نه زد بود ازان خواستم نیست در د خود ز روایت گزیر</p>	<p>کان معانی همه کاویده ام غارت بتجانی چین کرده ام خاک در میکده بخیستم وایه اگر از دگران خواستم فن سیر گرچه بود دلپذیر</p>
<p>گرچه مستاع از دگر آورده ام قطره ر بدم گسسته آورده ام</p>	
<p>حرف به اردو زدن - آئین نبود بادیه پیلای عرب بوده ام ساغر من باده شیراز داشت بوسه ازان میکرده باقی نماند خوشتر ازان نیست که بخواستم اشع همان است لکن دیگر است</p>	<p>گرچه مرا شیوه فن این نبود پیشتر از گرم طلب بوده ام بزم چکان فزه دآن ساز داشت لیک چو آن مطرب ساقی نماند بزم بطرس ز دگر آراستم گرچه سرو برگ سخن دیگر است</p>
<p>باد کو اراجه سبز ازان تمام باده گلگون به صفالینه جام</p>	

مشنوی ناتمام

جون ۱۸۹۲ء

مقام قطنینہ

<p>مَشَّكَتَ اللَّهُ جَنَّ الْمَالِ گرم زجا خیز درہ مہنہ گیر و نفسی راست کنی ہم کن جسمہ گرامی گہر کان مہنہ دائرہ گردند بگردت ہمہ ہر یکے از جای جہد چون پسند حرفے ازان یار سفر کردہ گوی رفت چہا بر سرش از نیک بد یا کہ چہ ہر بسمان و فلان میزید از سفر و دم چہ برداشت طر کار بے بود از آہنا چہ کرد زان چمن تازہ بدان چہ بست</p>	<p>قاصد فرخندہ منان تعال پیش رسیدت سفرے ناگزیر ز دور و دوشکر دو عالم کن دین براہ اند عزیزان ہند چون تو دران بزم کشی زمزمہ تا ز حدیث تو شود بہر ہند جملہ بدین حرف کہ امی نیکوئی تا بچہ حال ست بچان ست بخود بر روش دیدہ دران میزید از پس این عنایت درخ شکر بزم خوشی بود تماشا چہ کرد وصف دانش طلبان چون بست</p>
--	---

<p>از من آواره بسیاران گوی صدر نشینان سرخوان من حال من آن گونه که بایست هست زنده ام و فارغ و خوش منیم تا ز کش حاجب و دربان نیم این منم و گوشه تنهائے تا چه بود حاصل چشم و نگاه هر قسم بے برد از خویشین فرصت آن کو که بیایم بهوش ست ز کیفیت این باده ام خواب خوشی دیدم و دیگر پرس عذر بمن موی تا شام دین من باز و بخوابم هنوز شعبده با پیش نظر حیدر ام</p>	<p>طی چو شود مرعلی پر سن جوی کاسے همه گنجینه کشایان فن از کرم داد و بالا و پست هم بهمان طرز و روش منیم گرچه خودم با سر و سامان نیم نیمت سرا بنخن آراستے دینکه پرسید که زان جلوه گاه هی چه توان گفت که ذوق سخن گرچه نخواهم که نشینم خموش گرچه بعرض سخن آماده ام بگذر ازین حرف و مکر و پیرس خوان سخن گرنه خود آراستم تندستے بود حسرت ام هنوز با تو چو گویم که چپا دیده ام</p>
---	---

بزم چو از جلوه زیبا پر است
و این چشم ز تماشا پر است

موکب همایون

یعنی
برآمدن سلطان المعظم
بگذاردن نماز عید الضحی

مهر چو از جیب انق کسر کشید
دید پیر از خواب چو برخاستند
طفل که این شیوه نداند درست
شیوه و آئین طرب تازه گشت
شده رسید این که شه چاره ساز
تا بر دواز خوان کرم تو شه
بسکه عیان طلب انگشتند
پیک نظر راه تماشا نیافت
جماله بصد شوق و بصد آرزوی
سر نه خاک ره شه خواستند
از دو سوی راه کبک شرف

خاست زه نازیجه گل بانگ عید
پیر و جوان جمله تن آراستند
مادرش از مهر تن روی شست
کوچه و بازار پر آوازه گشت
زود بر آید باد اے نماز
خلق برون ریخت زهر گوشه
طفل و جوان بر سر هم ریختند
نقش قدم هم زمین جان یافت
بهوی بشک طاش نهادند روی
جا بگذرگاه سپه خواستند
خلق بآئین ادب بست صف

مهر چو در هر جبهت افشاند تور
 گشت روان از لی هم خیل و فوج
 بود شعار همه از هم جدا
 پر تو آن اسلحه تابناک
 با همه تمکین چو گذشت این گروه
 غلغله برخاست که بادانویید
 داغ غنچه جبهه خورشید و ماه
 قاعده دولت و دین را مدار
 پیکر لطف و کرم کبریای
 خسر و شکر شکن و قلعه گیر
 فاتحه دولت و طغرای دین
 شاه فلک کوکبه عبد الحمید
 فزوه شاهی ز جبین آشکار
 مرکب شه پیش چو بگذشت پای
 طلعت شه باز چو پرتو سگد
 شور برآمد که بود تاجسان
 چرخ بدان مایه که گردنده است

کوکبه شاه عیان شد ز دور
 موج تو گوئی که شکستی موج
 هر همه را رایت و پرچم جدا
 نور همی ریخت بدامن خاک
 گشت بیکبار زمین پر شکوه
 مهر جهان تاب خلافت مید
 حضرت خاقان خلافت پناه
 آئینه رحمت پروردگار
 سایه یزدان شه کشور کشای
 شاه فلک عقبه و گردون سیر
 زیب ده افسر و تاج و تکیه
 آید الله یُنصِرَ مَن یشِد
 حاشیه بوسان به میدان بسیار
 خلق به یکبار در آمد جای
 بانگ دعا گشت زهر سولبت
 باد بکام تو زمین و زمان
 زنده بان که تو جهان زنده است

<p>زیب و طراز همه عالم تویی جمله بدانند که در غرب و شرق آن تویی امروز که در روزگار تازگی بدر چنین از تو هست جز تو که هست ای شیه انجم سپاه فره وین نبوی از تو هست شرع بجای تو چو شد ارجمند</p>	<p>سایه یزدان بهبان هم تویی هست ترا تاج خلافت بفرق هست برود دولت دین را قرار زیب و طراز حدیث از تو هست آنکه بود شریع نبی را پناه بازوی اسلام قوی از تو هست باو بفرمان تو چو سرخ بلند</p>
<p>سکه اقبال بنام تو باد هر چه بگیتی است بکام تو باد</p>	
<div data-bbox="555 1123 686 1311" data-label="Image"> </div>	

تشبیب و غزل

غزل ناتمام

اندازه دفا گرفت از حبسین من از دود هم قبول تو فارغ نشسته ایم	خو انا مگر نبود خطِ مهر نو شست ما ای آنکه خوب ما نشانی ز زمرت ما
دیگر	
صحت مگرت بود با غیار که امروز عرض هنر از هر دو جدا گانه توان خات	ابرو س تو کیاره فرو ریخت شکن را با عنفره میا لانگه سر برده فن را
دیگر	
بنده تازه بهر دادرش بود هوکس ایکه یک موسی گنجده میان من و تو نه همین از قره این رخنه بکارم افتاد	صدره آن سر برده جو دادین باز مرا جلوه بنامه دامن نیز سپرد از مرا ماجر اناست بآن چشم فنون ساز مرا
دیگر	
بهر عرضی ده امشب رخصت بهنگامه تاز به تاراج نگاهش رفت و حق در دست باشد ز می این نایه سیه سانی آید مگر شبیلی	که من یک قد و بالا چیده ام ذوق تماشا را ز کفر از پای به برتری نم آیین تقوی را نگاه مست ساقی ریخت چیزی و قبح مارا

	دیگر	
همین تنها نگاه لطافت را لذت شناسستی		پرس از تشنه کا مانِ تم ذوق عتابش را
	دیگر	
چشم تو ز خواب ناز برخاست بستاب غم تو شد آسا بنشست نیازمند باغیسر نه صدف چه می توان منتفن معموره عشق ماند دیران		یافته به ترکست از برخاست صد بار نشست و باز برخاست وز پهلوی من به ناز برخاست چون پرده زردی را ز برخاست تا شبلی پاکباز برخاست
	دیگر	
عهد به ترست اینکه از جنبش نگه داری زمین حسن را نازم که هر موی ادای داشت خلد و حور و کوشه ای و اعطا اگر خوش کرده دا و زان بر حرم کز چشم چسبیل اشک نخت		ایک گفتی رقص بسمل مضطرابی پیش نیست در نه زلف غمبزنش هیچ و تابانی پیش نیست بزم ماهم شاهد نقل و شرابی پیش نیست خنده اش بگرفت و گفت اما ز آبی پیش نیست
	دیگر	
افسانه بخوان ز دگر که شکیم بیادش جرم سجده متاع دگر از کس نه پذیرفت خود پے توان برد زوار سنگی دل		و تے - اگر ای دل شب ماهم سحری داشت خاکی که ز نقش قدم او اثری داشت کان ز گس متانه باینز سری داشت

<p>کمان نیز گه با من دگر با دگرے داشت گویند که زین پیش فغان هم آئے داشت بیامیه فضولی به ستاع دگرے داشت تا بود در آغوش جگر نیشترے داشت</p>		<p>همت به نگاہے کند و وصله سنگر پارینه حدیثی است به تسلیم چه دارد خون ریختن دیده ام از دولت دل بود ازین خدنگ مره تست که شبلی</p>
	دیگر	
<p>نخت دل باز بار ایش مرگان برخاست تا بنغاز تگری آن ز گسفتان برخاست گرچه بیچاره بنوای تو از جان برخاست</p>		<p>عشق پر مایه دگر عرض مهر میخواهد در جهان هیچ کس از عریبه این نشست بغلط هم به شبلی نه نشستی یکبار</p>
	دیگر	
<p>نوبت داری از غمزه پنهانی هست نم اشکی ست که آبتن طوفانی هست کف خاکم بهوای سروامانی هست آتش افروخته همدوی فنون خانی هست چون بید آنکه هنوزم رمقی جانی هست همندر اینز قتی هست و صفایانی هست</p>		<p>ذوق را فروده که محکم جو ردگر بگذرای ابر ز دعوی که هنوزم بزمه وسعت وصله سعی عمل بین که هنوز خال جا کرده بران عارض روشن گوی داشت دعوی میجائی و از من بگذشت روشن شد ز نو انجی شبلی کا مردوز</p>
	دیگر	
<p>چاک با آن که ز حجب ست بهمان ساخت</p>		<p>از دقایت در آیین جنون هم اثری</p>

<p>با دمان تو که هیچ است چه عنوان در ساخت هیچ دیدی که جمل با گل در یحیا در ساخت</p>		<p>دل که با هیچ نمی ساخت نه آزاده روی حاسد غله دون با تو نازد شبلی</p>
	دیگر	
<p>اینقدر هست که بت خانه دلاویز تر است گفته شبلی ازان نیز شکر ریز تر است</p>		<p>منکر خانه و صومعه نتوان بودن ایکه از چاشنی لعل شکر خاگفتی</p>
	دیگر	
<p>همچو ترکه که بنا که زمین برخیزند شاد نبشته و ترسم که حوزین برخیزند</p>		<p>غمره از گوشه چشم تو بر آید بیابک بر سر کوسه تو تعمانی آشفته و زار</p>
	دیگر	
<p>دارم از داغ تو در سینه گلستانی چند پرده برداشته اند از رخ تابانی چند بچمنان باز بود دین حیرانی چند نغمه عشق سرودیم بدستانی چند سوخت برق نگش خرم ایامی چند در قیامت من دست من دمانی چند</p>		<p>بما شافتمی رنج بعنبرهای که من حشر این گرمی هنگامه کجا داشت مگر ز انجمن هستی و چون دست ز گس مبتل که فغان کردم و که ناله و گاسه فریاد ز ابدالین همه غافل چه نشینی که دگر خو بردیان چه جفت با که نه بر من کردند</p>
	دیگر	
<p>هر طرف ناغمای چین بچکد</p>		<p>بر فغانی چو طره پر چین</p>

اشک خونین که بر زمین بچکد سجد و بخواست از جبین بچکد بخواست که بر زمین بچکد		برو ماند خاک لاله و گل آستان که باشد این که مرا شبلی از چشم یار افتادم	
	دیگر		
بیوده مرا عربه با چرخ حرون بود دیدم که خدنگ گداز آغشته بخون بود		عالم همه بر هم زده فتنه چشیده است تا از جگر و سینه به پهلوی که نبشت	
	دیگر		
باغ سزده پیاب ندانم چه توان کرد میخواهم ولیکن نتوانم چه توان کرد شبلی مگر امروز ندانم چه توان کرد		گیرم که آن ز گس جاد و ندهم دل دل را زخم زلف کس باز گرفت زین پیش مرا نبردی بود و شکست	
	دیگر		
هستم خزان خویش و هم بهار خویش نخه بباش تا بکشم انتظار خویش از دستیاری مژده اشکبار خویش		ماند لاله از جگر داغدار خویش تو آمدی به بزم من از خویش رفتم بر پای دوست لعل و گهر کرده ام نثار	
	دیگر		
من بکرم فغانم چو ماند زبان شمع		در شرح سوز بحر شریک همیم ما	
	دیگر		

در جلوه گاه حسن دل پاره پاره را نینی ازان به نرگس مستانه خستم	شبلی بگر که تابچه عنوان فرو خستم نینی دگر به غنچه پنهان فرو خستم
	دیگر
خود گزفتم که زلفش نفوذ هم دل دین چاکه از دست جنون بهره من باشد دگر	در بغارت برد آن نرگس فتان چه کنم از معاشش نفیستم بگر بیان چه کنم
	دیگر
چون نبودیم حیرت ناله دگر به کار من مرگ و حیات و فراق هر دو بیائیم هم اند بهر حسرابی دو کون دامن سعی بر زدند	کز دل دیدن ام - یک نیست با اختیار من راثر خزان رو د بے رخ تو بهار من نرگس فتنه زای او گردش روزگار من
	دیگر
دیدم سیاح را که ز چشم گردنه برد	با آنکه داشت از همه اعضا گریستن
	دیگر
نال من گراثری داشته زلف تو کی صید خودم میگرفت دست من از کار زرنه - اگر	یا ربانیز سر داشته گر ز من آشفته تنی داشته جلای به طوق کمری داشته
	دیگر
هوش میگفت بآن فتنه گر هوش ربای	یکره از جلوه بیارم که آیم بر جای

غمره در کارشدهای حوصله مان گرم بخیز	ناز و گنگامه بیا راست توای صبر مپای
جای راحت نبود سینۀ پرموز ایدل	آمی و در سایه مژگان ترم مے آسای

دیوان شلی تمام شد

دسته گل

چند پیوده به بند غم دنیا باشم جبه سای سرم کعبه چو بودم یک چند گر چه رندی و هوس شیوه دانا نبود بان هر چند نه غرقه توان نیز کشید مست در برده تنگش یکشم در آغوش با همه دعوی تنگیست نتوان خواست ز من جسوه او نگذارد که برم بهره ز وصل ای خوش آن روز که رادم فتد از پرده برون غلب دست به امان من او من سرست	ق	زین پس با قبح و بادیه و مینا باشم بر در بست که هم ناصیه فرما باشم حاجتم نیست که فرزانه دانا باشم ز گسست کسی خواست که روبا باشم تشنه و سلم و تاکی به محال باشم که تو از پرده بدر آئی و بر جا باشم بد صبح و هسان محو تماشا باشم از دهن خلقی و من می زده روبا باشم دست در دامن آن شوخ خود آرا باشم
--	---	---

بهر سینه ۲۱۹۰۶	دامن عیش ز دستم نه رود تا شبلی دامن بلبل بی از لطف زده هم تا باشم	بج
نهار بلبل بی کن بهر ستاع کنده و نور به هر سوز از جوم دلبران شوخ بی پروا تفان از گرمی بهنگامه خوابان زردی	طراز مسند جشید و منسرتان خسرو را گذشتن از سریره مشکل افتاد است بهر دورا بهم آینه از زلف و عارض ظلمت و ضورا	

له پاریسیان دو خدا را معترف هستند زوال و اهرمن و اینها را به نور و ظلمت هم تعبیر میکنند،

کنار آب چوپائی دگلشت اپالورا	”بدہ ساتی می باقی کہ در جنت نخواہی یافت“	
	بیاضیلی بہ یا دینچہ گیسرائی خرگالش وگرہ پارہ سازم این قبای زہد تورا	نمبر ۱۹۰۶
جلوہ یادوت دہد، اندوخیش فراہوشی را بہم آیمختہ ہشیاری و مدہوشی را بن آموخت خود آئین ہم آغوشی را طرح نور منگن آئین قبح نوشی را	غمزہ اش طرح ہند رسم بجاگوشی را بستگر بجزندہ حسن کہ آن زرگست من فداے بُت شوخ کہ بہنگام وصال می بہ اندازہ زدن گرہ ورمی ست قدیم	
	شبلی نامہ سیدہ گرچہ سراپا گنہ است بس بود و اسن عفو تو خطا پوشی را	کہنہ
شرم بادم کہ لواہے پریشان زدہ ام پیش ازین گام طلب درہ عرمان زدہ ام جز ہمین جرعمہ آتش کہ بہ پایان زدہ ام روزگاری چو دم ازدانش معرفان زدہ ام سنگ بر شیشہ تقویٰ تودہ مان زدہ ام بابتان جام طرب بانی و دستان زدہ ام قدحے چند در آغوشش گلستان زدہ ام فاش گویم ہم ازان بادہ کہ بہان زدہ ام	گردم از مدحت شیراز و صفایان زدہ ام بلبلی بودم از منزل مقصود و عبث ساغر زندگیم (حیف) کہ بزدور و نداشت اندکے نیز بہ کام دل خود بین باشم چند در پردہ توان کرد سخن، فاش بگوی داستان گردم ازین پس کہ بہ این نہد و رع مشور شدن ساغرے چند بہ یاد رخ رنگین خوروم می در بختا نتوان خود نہانے زین پس	

تا ازین هر د به جان که خطره خواهد بود
 از پریشانی ایام بیندیش که من
 کارم افتاده آن بادشهر کشور حسن
 آن نگار عجبی چهره بد انسان افروخت
 جامه زهد چو بر قامت من راست نبود
 آن شد لے دوست که راست می بیکر فن
 آن شد ای دوست که در ندوه پنی بازم
 مان دمان دست بد اید زمین ای حباب
 هر یک از فتنه گران عرب هند و عراق
 کس چه داند که به غلوت که آن ماه تمام
 جای آنست که گلشن دمد از کج لبس
 صد چمن لاله و گل جو شدم از حبیب بغل
 صد و کان بغل و گهر حیدیه ام از گفتارش
 بوسه ما بر لب نوشین زده ام انچه هم
 تا در آن بت خود کام زیاد م نبرد
 سالها گوشت جهان زمزمه را خواهد بود

دوش پیمان می بر سر بیان زده ام
 دست در حلقه آن زلف پریشان زده ام
 دست رو بر چشم قصه فغان زده ام
 کاتش آوردم و در غمین ایمان زده ام
 شیشه تقوی سی ساله بهندان زده ام
 نقش زیبا صحنه پرورق جان زده ام
 که دم از صحبت آن دشمن ایمان زده ام
 که به زیبا صحنه دست به پیمان زده ام
 یم حسن است یمن ل زده طوقان زده ام
 زده ام ساغ و بر یاد حسریقان زده ام
 بوسه ما بسکه بر آن عارض خندان زده ام
 مستر عقال هم آغوشی جانان زده ام
 طعنه بر بی سرو سامانی عمان زده ام
 طوطی گر سینه ام بر شکرستان زده ام
 گر به چند دران زلف پریشان زده ام
 زین نوا که درین گنبد گردان زده ام

پے توان برد که این زمزمه بی چیزی نیست

شعر	شعری این تازه توانانه چستان زده ام	نمبر
<p>خلفه در گنبد فیروزه طاق افتاده بود باده خوردن در شبایم اتفاق افتاده بود در نه عمری هر دور را با هم اتفاق افتاده بود باوه و صلش چشیدم از مذاق افتاده بود این چنین هم گاه گاه هم اتفاق افتاده بود کاویم از روز ازل تا اهل و عاق افتاده بود اگر چه این صحبت مرا بسیار شاق افتاده بود</p>		<p>دوش کان دلدار با من هم طاق افتاده بود حالیا من همچو زاهد پارسانی شیهو ام زهد را من آشنائی داده ام با عاشقی اگر یواشمن هم از دوش نصیبی برده است اگر چه بن مرد هم سبازی ورنه نیست زاهد ارم ز ادمیت می زند بن خیرگیست بوده ام در بزم می با محسوب هم نه نشین</p>
در وای سببی	از دل صد پاره است اگر نیم شبلی می شیشه دیدم که از بالائے طاق افتاده بود	نمبر ۱۹۶
<p>میل بالا در رخان گر نکتم تا چه کنم لیک با آن نگه حوصله فرساید چه کنم گر نه رنگ زخم شیشه تقوی چه کنم چون به اینها قدم کار بفرا چه کنم راگان گر بر آن ترک بیجا چه کنم از رخانش به نگاش به هم یا چه کنم</p>		<p>من که در سینه می دارم و شیدا چه کنم من نه آنم که به هر شیوه دل از دست دهم هست چل سال که بیوده نگه داشتش ساغر باده و طرقت چمن و لاله رخنه دل متاعیست گران مایه کین تنوع آن مایه تقوی هسی ساله منرا هم شده است</p>
	شاهد و باده و طرقت چمن و جوش بهار	

	طر از صبح نوشا و فرخارست پنداری		
<p>یکدم تنگ در آغوش فشاری چه شود این دو بوسه اگر خود فشاری چه شود اگر این عصه به بن باز سپاری چه شود گریه عالم رسی لے ترک فشاری چه شود راست گفتی که ازین گریه دزاری چه شود تا دگر از اثر باد بهار ری چه شود دام من هم به من ابر باز سپاری چه شود</p>			<p>شب وصل است، حیا گر بگذاری چه شود تو بدین حسن توانگر چه زیان برداری از تو ناید گره بست قبا و اکر دن گر چه صیدی چو سنه لایق فتراک تو نیست نالہ دگریه حریف دل خود کام تو نیست غنچه نش گفته جنون تا ختن آورد بهین بوسه ما بر لب نوشین تو دام است مرا</p>
	شبلی دل زده را کار زاندازه گذشت تو هم لے خواجہ بہ حاشش بگذاری چه شود		<p>۱۰۱۹۱۱</p>
<p>مگر این شیوہ ازان چشم فون ساد گرفت خنگ آن کس کہ ہم این شیوہ آغاز گرفت کہ ز خاک درش این آینه پرداز گرفت اہلہ آن بود کہ این واقعہ را راز گرفت بایدش دید زویدار جهان باز گرفت این ہما بود کہ از دست تو پرداز گرفت دلم از صحبت پیران ریاساز گرفت</p>			<p>چرخ کین فتنہ گری لے نو آغاز گرفت من در انجام رو عشق گرفتہ در پیش چہ عجب جلوہ کہ دوست شود دیدہ من ماجرای من رسوا شدہ ہر جانفشاست ہر کہ کیبار نظر بر رخ خوب تو کشاد اہلبی بود کہ مرغ دل من رم دادی دل بہ آن نوبر حسن از نہ ہم، خود چہ کنم</p>

<p>مژده گوئید به رندان می آشنام که باز روزگاری است کس این قصه پایان نماند خبرش نیست ز دامن تر حلویتان</p>	<p>صحبت محبت شمع بین ساز گرفت گرچه صد بار فرو خواند و سر باز گرفت آن که او خورده به رندان نظر باز گرفت</p>
<p>بذل شکر</p>	<p>بزم را دید که از نغمه دو شینه تپیست شبلی آن زمره را باز ز آغاز گرفت</p>
<p>هر جا که روی روشن تو جلوه ساز بود هر جا حدیث فتنه ایام کرده ایم جانا از زبان و لب نشود ترجمان شوق مستور و رند هیچ کس سر بر دهن نبرد ما خود سر به بندی وستی نداشتیم لذت شناس رندی وستی نبوده است با چرخ سفله صحبت آن شوخ در گرفت چالاک و گرم آمد و دامن کشان گذشت آن شوخ را به صومعه ما چون گذر فدا نگو که چون به دام حوادث اسیر شد</p>	<p>هر ذره را نظر به جمال تو باز بود روی سخن به آن نگه فتنه ساز بود ما را امید باز نگه ما را رید بود زان حلقه ما که در حسم زلف دراز بود اینها گناه دیده معشوقه باز بود آن بوا اوس که در گرو عس و نماز بود کو فتنه دوست بوده داین فتنه ساز بود از بسکه دست شوق حریفان دراز بود یکبار ه عشق ما حقیقی محباز بود آن دل که سایه پرور زلف دراز بود</p>
<p>۶۱۰ بایل شکر</p>	<p>نعلین بباشش گر سخن از مدح گرفت شبلی هنوز اول راز و نیاز بود</p>

<p>هر حدیثی که بیاورد هم از ما می کرد نقش می بست و هم از ذوق تماشا می کرد بوی زلف تو بخت داشت که سودا می کرد هرفس دام همی کرد و به بیت می کرد گشت راز و گرا آن راز که افشا می کرد داستانها ز لب لعل شکر خا می کرد که ز چپاک سر طره خود و می کرد شکن طره گیسوی تو پیر می کرد مرد مرده را زنده همی کرد بدعو می کرد فتنه باغی که قد و زلف تو بر پا می کرد از ره گوش همی رفت و بدل جا می کرد</p>	<p>صوفی آن سر حقیقت که بود اید می کرد پیکر آرای ازل طلعت زیبا می ترا بر گذرگاه چمن عطر فروش می کرد ساقی آن می به قبح ریخت که از زگرش فلسفی بر حقیقت نتوانست کشود دوشش رفتم و دیدیم که طوطی به چمن آن گره با همه در کار خریفان انداخت سج و تلبی که دل غمزه در پنهان داشت بهیچان نفس آن لب اعجاز نای بایه بر همی هر دو جهان گشت آسود ساقی مصطفی عشق هر آن نکته که گفت</p>	
<p>الده آباد</p>	<p>شبلی از قاصت و بالاس تو می کرد سخن یا مگر خود سخن از عالم بالا می کرد</p>	<p>اپریل ۱۹۰۶ء</p>
<p>پاره اذول و لختی ز جگر می بایست گوئیا عالم ازین نیز بستر می بایست ناله نینر با تنگ اثر می بایست بسمله چند دران راه گذری بایست</p>	<p>بر سر سره غم چیز می گری بایست دید حال من و از جبهه خود چین نکشود گری بزم ترا با همه هنگامه ناز رونق کوئی تو زار باب تماشا نشود</p>	

بخت بد بین که به جبران تو بر سر زده ام	دست شوقی که در آن طوق کمری بایست
شبلی نامه سیه را به جزای علمش پای بریند و صد اخاست که سری بایست	
عمری ست عشق و رزم و کارم تمام نیست چشم هر آنچه دیدن هر دیده بسنگرد شبهای هجر دیده ام و باز زنده ام میخواهد اینکه در ره رندی قدم نهد چندانکه رام تر شوم بدگسان شوم این باس وضع باعث ناکامی من است	این باده پخته نیز نشد گر چه خام نیست نظاره جمال تو عام ست عام نیست گویا که کار مرگ و قضا را نظام نیست زاهد که هم به شیوه تقوی تمام نیست با آنکه این نوازش خاص ست عام نیست خوش عاشقی که در گردنگ ز نام نیست
۲۶ باب مشرق	در رزم گاه ناز تو شبلی هنوز هم جا داشته است لیکت آن احترام نیست کهنه
برق عشقی که مرا بر دل مبرتن زده بود تا قدم رنج کنی بهر تماشای چمن ، دید ای دوست که تا دهن ایمان برید هر زمان باز سر سے تازه بر آرد چو شمع روزگاری شد و آن نشه هنوزم به سرست	این همان ست که پروادی این زده بود ابر بهر تو سراپرده به گلشن زده بود عشق آن چاک که در جامه و دامن زده بود هر که رنج غم عشق تو گردن زده بود یکد و ساغر به من آن دلبر بر فن زده بود
له اشارت ست به واقعه زخم خوردن مصنف	

<p>در این روز</p>	<p>شبلی امروز به سجاده تقوی نشست آن که صد سال ره شیخ و برهنه و ده لور</p>	<p>۱۹ ربیع الثانی ۱۰۹۰</p>
<p>می خورد در سخن عذاب و ثواب چیت هر چند دانم این که سخن جواب چیت رم خوردن تو این همه زانگور آب چیت با دشمن این همه کرم ب حساب چیت</p>		<p>چون آگهی که فرصت عهد شباب چیت پرسم که هیچ در دل تو هست جای من زاهد شراب ناب جز انگور و آب نیست می را بقدر حوصله مرومی دهند</p>
	<p>شبلی عنان گسته مروسی بمبلی باینز با تو هم سفریم این شباب چیت</p>	
<p>که از یک جلوه گش می تواند کرد زندان را که از هم پاره سازد نامه ناخوانده عنوان را و گرا از سر گرفته قصه زلف پریشان را که میسکن فوق نشاء نواز شمع پنهان را که یکیک بر شمارم حلقه های زلف پیچان را نگه دارد خدا از چشم بدان طفل نادان را بکارش تا مژده فرمانگاه فتنه سامان را که در آشوبگاه مملکتی در بازو ایمان را</p>		<p>چه غم از بند زندان شاد بر عینای کنعان را چه باشد حال اگر حرفی در مضمون خواند آن بد خو حدیثی دلکش و افسانه از افسانه می خیزد به لطف ظاهرش دشمن بخود نازان سن شادم شب و صلی از دایان درازی آرزو دارم غلط سازد شمار بوسه و انگه ز سر گیرد دل به گامه جو خیمه زده بر خیمه زده میریزد تو ذوق طبع شبلی من در اول روز دانستم</p>
	<p>بیا اینجا که هر سوکار روان در کاروان مینی</p>	

دومبر ۹۰۱۶	بتان آذری را دلبران شام دایران	سفر بی
ساقی مست چو سوی من مد هوش آید من برانم که کن از همه عالم گیرم کام دل خواهی از ان نو بر خورده بشمر ناصحا! زحمت بے صرفه به کارم پسند مستی و عربه کار چو نیت دے حالیا یک نگه ناز از ان سادو بس است عاشق آن نیست که هنگام تقاضا وصال این غزل اول فیض اثر میبئی است	ساغر از کف بند میسکه بر دوش آید گره یک صنی شوخ در آغوش آید باش تا یک دوسه ساغر زده مهرش آید من نه آنم که مرا پند تو در گوش آید چشم ساقی مست که تالاج گز هوش آید آن بود نیز که میبک در آغوش آید مهرش از بوسه زنی بر لب خاموش آید باش تا با ده این میسکه در جوش آید	
۱۰۱۳	میرسد وقت که شبلی به بته با ده گسار از در صومعه تاسی که همدوش آید	مبتی
انے نماند خلوتیان محب از را ذوقی دگر بود به تماشا گه وصال عل لبش اگر چه بکامم شکر نه ریخت هرگز یک به خوبی در عنائی تو نیست بیچاره نکته دان ادا با می عشق نیست ماز بلند و پست جهان در گذشته ایم	دیدنی تطاول نسیم زلف در از را چشمه بخواب در شده نیم باز را با ماسری ست آن نگه جان نوا از را ما دیده ایم بکلمان طهر از را ضائع کن غم غیر نگه باسه از را از بسکه دیده ایم نشیب و فراز را	

<p>هر چند جو نیز ز معشوق خوش بود چیس کن ز لطف نیز بیا میخت در تم آدر برم که کار ز اندازه در گذشت تا نای که می کنی نه به اندازه می کنی تا دوک بز و غنیمت در برابر بخت من خود نخواهم این که بر افتد حجاب را ز</p>	<p>مانده اجم و بسیر عاشق نوا را تا اعتدال و اوست تند ناز را دست در از گشته و آغوش باز را تیزی ز حد مبری طاقت گداز را قربان شوم خطای که مای ناز را اما چه چاره کلام حقیقت طراز را</p>
<p>بر چنین زردی صفحه که شبلی به سر خوشی از هم گسست ساک گهر نای را ز را</p>	
<p>وقت سحر که عارض ادب نقاب بود یزم شراب و شاهد رنگین و بانگ نی اندازه دان حوصله هر که ست دوست شب بود و صد هزار تماشا و دلفریب با چشم شرکین تو کار می نداشتیم ناز غرور حسن نه دادش اجازت می بیدار کرده است بهر گوشه فتنه آخر از ان لبان می آلود چاره چیت</p>	<p>در بزمش اول آن که رسید نقاب بود این حرفی از فغان عهد شباب بود با دیگران به لطف و به ماعتاب بود صبح از کرانه سر زد و دیدم که خواب بود مار سخن به غمزه جان سر جواب بود ورنه سوال بوسه مار اجواب بود با آن که چشم سحر طراش خواب بود گیرم که از شراب و میم اجتناب بود</p>
<p>و بهر چه</p>	<p>شبلی خراب کرده چشم خواب است</p>

تو در گمان که مستی ادا از شراب بود		<p>در کعبه سیر یا دبستان کرده ایم ما صد جای بهر بوسه نشان کرده ایم ما از بسکه یاد نام بتان کرده ایم ما صد بار اگر چه سود و زیان کرده ایم ما دین کار را هم از ته جان کرده ایم ما از ما پرس تا چه زیان کرده ایم ما</p>	
<p>رفتیم بهر سود و زیان کرده ایم ما بی چای نگر که به این دوری از رخش نام خدا سے برب دزد و قتمی دهد سیر زیان و سود نشد، هیچ آشکار جان را به راه مهر و وفا سے تو با غنیم از نام نیک در ره رندی و عاشقی</p>		<p>دوباره ۱۹۰ ع شبهلی سخن اگر چه در راه فسانه بود لحظه ذرا از نیزه بیان کرده ایم ما</p>	
<p>من که خود را فارغ از گبر و مسلمان کرده ام غیر ازین از رندی من تا به تقوی فرق نیست زهد و رندی را بهم کردن چه شکل کار بود رحم و آئین هم آغوشی نمی دانم که چیست این هم آخر فیض شبهای دراز بهر بود ذوق ما بردم هم از روی عتاب بود او دین و دنیا می اگر می داری ایدل نیست جیده ام بهر سر نوک مژه لحظه ز دل</p>		<p>آنچه چشم کا فرش فرموده است آن کرده ام بر ملا هم کردم، اکنون آنچه پنهان کرده ام سعی با آنچه ختم کاین شکل آسان کرده ام دست گتاج آنچه فرموده است آن کرده ام گر شمار حلقه های زلف بچان کرده ام آتش بوده است و من خود گلستان کرده ام یا میگوید که رخ بوسه از زبان کرده ام باز کار گریه را لحظه به سامان کرده ام</p>	

شام و صبح است این گشته ام از بیم صبح در سخن با خاکیان هندی سخن مرا	آفتاب در دم و در خانه پنهان کرده ام هی چه میدانی که این فن لاجر سامان کرده ام
بسم الله الرحمن الرحیم	یاری پر سیدی ملی را که چون بر باد رفت مشت خاک که در هوا پیشش پریشان کرده ام
شب که تیر ناله من برگ و سامان کرده بود با و صبح امر و زان هر کوچه مشک افشان گذشت ترک حشیش چون پے تاراج دین آبرون در چمن رنستی و از بهر نشار آورد باز رفتم و در سایه زلفش پناه آورده ام قازه هر رنگی که بروی دل افروز تو بست روی رنگین ترا دید و بروی خاک ریخت طالع رسوائی بخون بلند افتاده است از دم باد بهاری شاهد عسای باغ لعل معجز کیش طوح مسلمانان نهاد سبلستان می و مد از جیب و آغوشم منور در وصالم نیز کام دل از وصال نشد	رخنه مادر گنبد گردون گردان کرده بود شب مگر مشاطه زلف و پریشان کرده بود تا خبر گیری حرم را کافرستان کرده بود غنچه گل رنگ دلی را که پنهان کرده بود زان تم مئے که برین شام هجران کرده بود هم ز رنگ روی گلگون تو سامان کرده بود آن همه گلها که گلچین خود بدامان کرده بود ورنه شیدای تو هم صد کار زمینان کرده بود از گل و غنچه طراز جیب و دامان کرده بود ورنه چشمش رخنه مادر کار ایمان کرده بود زلف شکیں در برم روزی پریشان کرده بود بسکه شرم خویش را بر خود نگهبان کرده بود
بسم الله الرحمن الرحیم	شیوه زندی چنان شبلی بر آب و رنگ کرد
بسم الله الرحمن الرحیم	بسم الله الرحمن الرحیم

مبئی	گوئیازین پیش ہم کردو بہ سامان کردہ بود	۱۰ دسمبر ۱۹۰۶ء
<p>سر جو شس بادہ کھن روزگار بود شادم بہ این کہ غمخوار فن بکار بود مارا ہمان نگہ برہ انتظار بود در وصل ہر چہ بود ز من خود بکار بود مستی برون ز حوصلہ اشتیاء بود پنہان بہ زیرم بادہ بنائیںیاء بود خمیازہ ماے شوق ہمان برقرار بود</p>		<p>آن دل کہ خاک گشتہ آن رہ گزار بود شرم از لب تو مہر حیا گر چہ بر نہ داشت آن شہ سوار ناز رسید و ز رہ گذشت آغوش شوق و دیدہ گستاخ دوست شوخ از بیکہ تنہ بودی خوشگوار وصل صوفی کہ پیش خلوتیان جلوہ می فرخت با آن کہ جام وصل پیای کپے کشیدہ ایم</p>
	<p>شبلی بیا کہ گرمی بازار بمبئی اسال نیز ہست بہ رنگے کہ پار بود</p>	
<p>از روی شوق پائے زسری کینم ما این شیوہ را بطر زرد گرمی کینم ما شب گز کردہ ایم حسری کینم ما صد بار کردہ ایم و دگر می کینم ما وقتے رسد کہ باز بہ برمی کینم ما</p>		<p>چون در طلق عشق گذرمے کنسیم ما در راہ عشق پیرو پیشینیان نہ ایم و اعظما مہج کہ ترک می و سرود از ما بداد دست کہ رندی و عاشقی ضائع ساز حشرۃ مستوری مرا</p>
	<p>شبلی ز فیض تربیت طبع کلمتہ سخن بر دیم قطرہ دگر می کینم ما</p>	

<p>راہی و گرنیسر حرم نداشت دلبازیں ربود گران بارگشته است عرض متاع عشق نمودیم ما و غیر وحشی دلم بر سایہ زلف در ازاد صد چشمہ جوش می زند اکنون ز دیدہ ام مارا بر بوسہ شکر ریز برخواست از غمرہ تو بسکہ جهان برہم اوفتاد دل را بر ہر کہ عرضہ نمودیم در جہان ماسجدہ نیاز تو اسے کجلاہ ناز</p>	<p>ز اہد کہ تاب جلوہ روی صنم نداشت ز بن پیش در نہ زلف تو این نایہ خم نداشت مسکین ہنوز مایہ یک چشم نم نداشت آسود آن چنان کہ در گریح دم نداشت روزے کہ با تو بودہ ام این خانہ خم نداشت تا کس گوید این کہ طریق کرم نداشت یک کس ازین میان دل ایمان ہم نداشت انصاف داد و گفت کہ این جام خم نداشت زان عہد بردہ ایم کہ این قبلہ خم نداشت</p>	
<p>۱۴ ستمبر ۱۹۰۶ء</p>	<p>شبلی زخیل زمرہ سنجان ختم گرفت با آن کہ سیچ گونہ زخیل و ختم نداشت</p>	<p>بہی</p>
<p>تا چہرہ زیبای تو ام در نظر افتاد در حبیب گریبان چمن عطر نشان ست عمری شد و یک روزی افتاد بہ دستم مابندہ آن بادہ تنہدیم کہ از جوش زین پس ہدف تیر تو ہم تو باشد اے باد صبا مشک نشان باز گذشتی</p>	<p>کیا بارہ اساس خود و ہوش بر افتاد بوی تو کہ در دست نسیم حسرا افتاد از بسکہ ہر امروز بہ روز و گرا افتاد از شیشہ برون جہت زمینا بدر افتاد پیکان تو از بسکہ کیے بر و گرا افتاد گویا کہ گذارتو در ان رہگذر افتاد</p>	

رو کره مستاعی ست به بازار محبت	آن داغ که اے لاله ترا در جب گرفتار افتاد
شبلی در گراز صومعه در می که ده آمد این غلغلہ تازہ بر می خانه در افتاد	
آن شیخ چو از پرده به یکبار برآمد لب تشنه زخم ست همان بن دل قیاب منون شبک پائی مرگم که شب بهر افق قد و بالاس دل افروز تو تا زم ترستی آن غمزه چالاک تو ان دید	هنگامه مستوری زاهد برآمد کان ناوک پیشین که زدی بر جگر آمد از صبح و میدان قدای پیشتر آمد کاب و دم شیر تر آما که آمد تیرے که بز تیر سردگر بر اثر آمد
۴ اکتبر ۱۹۰۶ء	لب را ز تبسم نتوانست نگه داشت وقتی که ز جان وادون شبلی خبر آمد بہی
اے که صد طعنہ به خورشید و بر اختر زده گرچه لعل لب جان بخش تو حاشا زده است من نہ آئم کہ سراز تیغ جھناب دارم انچه از گرمی ہنگامہ محشر گفتند یاد بادت کہ شبے ز اول شب تا دم صبح از دو چشم تو عیان ست کہ در بزم طرب بیچ نقشہ به مراد دل عاشق نہ نشست	باز بر قتل کہ دامن بہ کمر بر زده می توان یافت ز چشم تو کہ ساغر زده گرچه صد مرتبہ چون شمع مرا سر زده ہست بزنی کہ تو صد بار بہم بر زده مست بودی و ببا باده و ساغر زده زده جام می تاب و کمر زده مگر آن نقش کہ از بوسہ بر لب بر زده

دسمبر ۱۹۰۶ء	بوسے زخم از دل آغشته بہ خون می آید شبلیا سینہ مگر بروم خنجر زدہ	بہی
چنان نہ شربت عشق تو بر زبان انداخت حدیث لطف تو باغیر شکستہ اشک لے ترا کدام جھاپشہ این سبت آموخت فغان کہ آن گنجینہ ہمارے راز مرا، فریب ز گسست و کشتہ ساقی پدینیت میانش مگر کہ شاعر صغ	کہ پردہ بر رخ این کار میتوان انداخت دلم مرا ز رہ رشک در گمان انداخت کہ چشم لطف بہ حالم نمی توان انداخت نعمت ز سینہ بردن باد بر زبان انداخت مرا بہ پیروی شیوہ خان انداخت ز مصرع و سدا و حرفی از میان انداخت	
دسمبر ۱۹۰۶ء	بہ پارسائی شبلی ہسم اعتماد نماند نگاہ شوخ تو، تا فتنہ در جہان انداخت	بہی
اے آن کہ ہی گوی گویا ز خبر دارم ای دوست پسر از من رسم و رتہ تقوی را ای رنگ نہ رخ جستہ یک لحظہ توقف کن تا سال دیگر خواہ شد، رہنمے مطرب روئے چنین روی شایان نہفتن نیست رندی دیہ کاری مستی و فطرس بازی یک دیدہ حیرانی از ہستی من باقی ست	اندیشہ خامی ہست من نیز بہ سردارم اکنون کہ من بیدل سوئے دگر دارم من نیز ازین عالم آہنگ سفر دارم این خرقة مستوری کا سال بہ بردارم بگذار کہ این پردہ از من تو بردارم زین گونه اگر خواہی بسیار بہنر دارم والا نیز نمی خواہم کردی تو بردارم	

ای متکلف کعبه این جلوه فروشی صیبت از زهد و رفق خود بفریفته ام <u>حسنته</u> ،	من هم به سرے کوی که گاه گذردم ای دوست چرمی پرسی تا من چه هنر دارم
ای شبلی نهانی این پرده دری از صیبت اینها که ز خود گفتی من نیست خبر دارم	
از همه کار جهان دل می دوستی بگزید سبحه داشتم از جمله اسباب و ریغ تا به این مایه شب بجز نبوده ست دراز دام داران همه از دام بر بستند هنوز عارف از کشمکش رد و قبول آزادست مژده گوئید میمان در می که را	بعد عمری که در اندیشه مهر کار بماند رفت از یادم و در خانه نخار بماند چرخ گردنده همانا که ز رفتار بماند بوسه ما و ام مرا بر رخ دلدار بماند یوسف آن نیست که در بند خریدار بماند که جهان رفتم و از من می دزدانار بماند
مرغ در دام بیفتاد و بد رحبت و رسید دل همان در غم زلفت تو گرفتار بماند	
در وادی سلوک ز خود دور بوده ایم هر جلوه مرا نتواند فریب داد از ما بگیرد کس فنون ریا که ما بجویم ز دولت و صلت هم از من ست ما را نقل و باد و می احتیاج نیست	یعنی که مست باده منصور بوده ایم پروانه چراغ سحر طور بوده ایم عمری در از زاهد و مستور بوده ایم تو بس قریب بودی و ما دور بوده ایم ما از نگاه مست تو مخمور بوده ایم

مغذ ورم اربہ فہم نیامد حدیث دوست	در بزم را از از قدسے دور بودہ ایم
۱۶ اپریل ۱۹۰۶ء	شبلی مباحث منکر رفتار ماکہ ما مست ازے شبانہ پر زور بودہ ایم
ای اجل گر بہ بن خستہ ترا کارے ہست بوسہ لعل تو گویند بہ جان می ارزد از جفا لائے غم ہجر تو از جان رسنم ہنسہ دیداری یک بوسہ تہی مایہ نیم کار با طرہ گیوی بہان افتادہ است از سراپائے تم انچہ بجا ماندہ بچہ سر	اندکے باش کر دودعدہ دیدائے ہست گر بہا می کنی اید دست با خریدائے ہست این بود اندک اذان جملہ کہ بیائے ہست اینکہ پرسی دل دینے بہ تو ہست ہائے ہست ماچہ دانیم کہ تسیچے وز تائے ہست دیدہ ہست و در وحسرت دیدکے ہست
اپریل ۱۹۰۶ء	شبلی شیفتہ در حلقہ سودا زدگان گوئیہ قافلہ وقافلہ سالائے ہست
طوطی گلشن عظم شکر افشان نشوم خنک آن کس کہ بہ ذوق نظری شند قانع	تاناہ آینہ روی تو مہتابیل دارم دای بر سن کہ صد اندیشہ باطل دارم
کوشش ناخن تدبیر چہ سودم بخشد من کہ یک رشتہ و صد عقدہ مشکل دارم	
بہر سوئی متاع عقل و دانش ابرافادہ است بہر دست آوردن دل یک حدیث لطف میخواید	بر غارت برد باز آن چشم پرفن کاروانے را بہ این کتر بہا از کف مدہ جنس گرانے را

<p>دل از شیوه این گلرخان از جانی آمد خلیل آهنگ طرح کعبه اسلامیان دارد</p>	<p>فلک بگاشت بر من دلربای نکته دانی را پدست آورده ام من نیز خاک آستانه را</p>
<p>حدیث عشق خوش بوده است شنیدن میتوان زین حرف نگین دانی را</p>	<p>سخت قشلی خوشتر که ده است</p>
<p>دوش من خبر آورد که در عرصه شتر دیدم ام در حرم آئینه زیبا صنی ز در سرخی مژگان تو گراین باشد حاشقان راهمه آئین عمل خواهد گشت نیست فرقه زمین تو تن زار مرا</p>	<p>گفتگو از خم و میسنا و سبو خواهد بود که اگر چون تو کسی هست هم او خواهد بود لے با خرقة که محتاج رفو خواهد بود ماجرای که میان من و تو خواهد بود در بود نیز بهین یک سر و خواهد بود</p>
<p>نوازش لے او سبی بود دانسته ام اما تو هم دانی که کارش تا کجا خواهد شد آخر</p>	<p>تیک ظرفی چون راوی از می نیز پس باشد مبادا آنکه شلی را به وصلت دسترس باشد</p>
<p>به یاران آشکارا گفته ام این حرف پنهان هم گم، کاش آنقدر سرمایه کردی از تماشایش بد آموزی لطف آشکارای بتان نازم حبیثه انجین کم اتفاق افتاده دوران را شب صلی دانسته خواهی و از بهر آن خواهی دردل بودن دین ره سخت عیبی سالی است</p>	<p>که شوخه نکته دانی بزد از عنقتل ایمان هم کمی آمد بکار ما و دل، در روز بجران هم که دل قانع نشد با آن نواز شمای پنهان هم که من دان و ناصح هست دان ز نادان هم که خواهی گفت با دشکوه ایام بجران هم خجل هستم ز کفر خود که دارد بوسه ایمان هم</p>

مستطاب	مده از دست خود نگین نرای همچو پشلی را توشاه حسنی و در کاداری یک غزلخوان هم	اکتوبر
<p>کز سفر یار سست کرده مای آید آمدان گوته که در باغ صبا می آید یا نگار پستی سوئے صبا می آید چون بسا مدیه مراد دل می آید هم بدان قاعده مهر و وفا می آید که گردش رسد ابرو ته پامی آید شیوه هست که از دیده مای آید کان تماشا که حسن ادا می آید ترک شوخی است زمین غای آید میتوان یافت کز ان بند قبا می آید هر نیسم که از ان زلف و قبا می آید شاه بنگر که به آئین گدای آید روی نهفت و به آئین حیا می آید کان که میخواستی ادر ابد غای آید</p>		<p>نیک فرخنده دم فرده سرای آید رفت از شهر بدان سان که بهاران چنین گوئیایوسف گم گشته به کنعان آمد رفتش گر چه بکام دل احباب نبود خوی خوش به همان لطف مصفا هست که بود شیشه های دل عشاق بچینید راه فرزید آب به خاک سیرایش، کین کار دیده و دل همه دکان تماشاچیدند ابروان خنجر و گیسوی سسره شسته کنند بوی جانی که شام دل و جان تازه کند هر کجای گذرد عطسه نشان میگذرد آمد و از دل مابصر و سکون می طلبد کارز اندازد به سرای نیکه شوق که او ای دعای سحر از جیخ فرود آسمی کنون</p>
	شبلی غمزه آورده دل و دین به شمار	

۱۱۹۰ اکتوبر	غیر ازین چیست که از دست گدای آید	سنه ۱۱۹۰
<p>هر چه هست از لب کلغام خوش است عشق را اول و آخر نبود دعی از هوس خام گذشت باده را نیست خود از نقل گریز می نیز زده جوی مسند جم هر دمی بسنده خویشم بخوان بوسه بے طلبش نیز نکوست نشان پرده به خورشید کشید</p>	<p>نه همین بوسه که دشنام خوش است هم در آغاز و هم انجام خوش است گرچه مایه زشت درام خوش است بوسه از پس دشنام خوش است دین حکایت ز لب عام خوش است که مرا نیز همین نام خوش است گرچه این شیوه به ابرام خوش است روی او جلوه گاه عام خوش است</p>	<p>کلمه</p>
<p>۱۱۹۰ اکتوبر سنه ۱۱۹۰</p>	<p>بگذر از باده به پیروی شلی زانکه هر کار به هنگام خوش است</p>	
<p>آن شوخ بس که پایمش بلند بود در شوق پاس گرمی نازش بجانماند نجیده ایم فتنه محشر به قاتش هرگز حدیث شوق به پایان نیامده است می بینم این که قیمت دل تا کجا کشد تو یک نگاه ناز زیان کردی دمرا</p>	<p>هر شیوه اش بلای دل درد مند بود با آن که کار با صحنه خود پسند بود یک نیزه قد فتنه طرازش بلند بود یار بکدام جابر این رشته بند بود پرسد ز من که ز رخ مستی تو چند بود سرمایه که بود دل مستمند بود</p>	

سنت ۱۹	شبلی زہیرا دست کہ ذوق سخن نماند شکر فغانیم ہمہ زمان خوشخند بود	۱۶ اراکتوبر
پیام بندہ بہ آن خاک آستان برسان وگر نہ لطف بفرمائی در انگان برسان روا مدار دنگ و ہمین زمان برسان اگر نہ جملہ توان انچہ میتوان برسان چنان کہ باتو بگویم تو بچسان برسان درود گوی و دعا یم زمان زمان برسان بیا و تہربہ من بہ آسمان برسان		نیم صبح بیا، راستے بہ جان برسان متاع جان دہم ارپائے مژدہی خواہی و فور شوق ٹیکسبانی تو اندیشہ حدیث شوق نہ چندان کہ در بیان گنجد تقصیر فی مکن ادب پیش خود در و چیزے بہ آستانہ اوسر نہ دزر وے ادب بگو کہ بر طبق وعدہ ہائے پے در پے
سنت ۲۰	سلام شوق و تمنا ز بندہ تعمانی بہ ساکنان در او یگان یگان برسان	۱۷ اراکتوبر
محبت را بہین یک دم برسن بود ادا کردم در بیخ از دود کار یہا کہ مکتوب تو داکر دم غلط کردم کہ آن بے مہر را درو آشنا کردم بہ او دل را پسردن خواہم اول بہا کردم کہ تو بند قبار اعستہ ہر بہتی دوا کردم		دل دین با ختم دین پیش کنون جان فدایم تماشا داشت آن ہنگامہ خیر ہمای امیدم خیال خام بختن ہائے یاران عالمی دارد متاعی گر بدست آسان قد قدری نمیدارد شب و صبح و شعلہ آہنیں صدرہ نصیبم باد

لے بہا کردن مول کرناہ

نیم در بند پاخ اول کارست میدانی		به ای
مارکتوبر	دل افسرده را آئین عشق آموختم مسه میداشتم با خویش رستم کیمیا کردم	شواله
دجان گذشتم و باز هم بر بنی آید اگرچه پایه بلند است پارسائی را ز بسکه از همه سودرکشاش افتاده است فراق و هجر دیار خوشی بود کرد و رد دل اربست تو افتد نثار خوبان کن به جان سپردن من نیراگر بود این است جدا زد و دست شب با هتاب چکنم چنان به حلقه آغوشم کن نگار آمد	که نیت ز درم و آن بت ز نیمی آید و لے ز فتنه چشم تو بر بنی آید خزنگ ناز دل تاجگر نمی آید پس از گذشتن شب هم سحر نمی آید که این مستاع بکار دگر نمی آید که یار زود تر از زود و تر نمی آید که کار عارض او از قمر نمی آید که مه به مال ازین خوب نمی آید	
۱۸ مارکتوبر	به خوارے که ز کوی تو رفت نهانی گلان برم که ازین پس دگر نمی آید	شواله
به حال خسته اشس رچی توان کرد ره دآئین تقوی نیز بد نیست نصیب عاشق از رویش همین بود به رندی نام نیکو زان بر آورد	که مرگم عشق را بے خان مان کرد اگر کالے نباشد می توان کرد که جای بوسه را یک یک نشان کرد که دل را هر چه من گفتم همان کرد	

<p>آباد بی محبت پای به بالا برد، دل را به بوسه دل نوازی کردی اما چو تنها با حریفان بر نیامد نهفت از دیده اهل نظر بهم اگر گشتگی بخت همین است مرا از پیر گردون شکوه نیست بهم چون خواست با او شرح لغت بگو با سامری کا موزشش فن مرا از عشق خود، خود می کند منم به یاران معنی تیر قصه را جنون یار ندی و شاهد پرستی</p>	<p>نکردم عشق اما می توان کرد ولیکن ذوق و عرفان زیان کرد زینے را بر بود و آسمان کرد ازین هم خوب تر کاری همان کرد حیا را خواند و بر خود پاسبان کرد جماله این چنین را رنگان کرد زمین را می تواند آسمان کرد که با من هر چه کرد آن نه جوان کرد نگه را نیز با خود، هم نه بان کرد ترامی باید از چشم فلان کرد چنانش چرخ بر من می ربان کرد نگاه شوخ او خاطر نشان کرد یکه زین کار را آخر توان کرد</p>
<p>۲ رکوع</p>	<p>همان کرد از سخن دهمند شبلی که صائب در سواد صفهان کرد</p>
<p>من اگر پیر دی شیوهستان کردم کارستوری و شاوطلبی هر دو خوش است پارسی</p>	<p>کس این فن نه از ان ترس فلان کرده شکر ایند که هم این کردم دهم آن کرده</p>

<p>نگرم در آخر همه پیدابه تو گفت بامی دباد به پیرانه سرم کار افتاد بوسه باده ادم با تو به مستی کرده است چشم لطف از تو به اندازه آن می دارم زان به مستی درندی شدم آوازه که من جان سپردم به فراق تو دوا ز غم رستم دخون نیز زانده دایم نشدم هر غباری که ز کوی تو بخیزد گوید</p>	<p>آن همه راز که عمری ز تو پنهان کردم آه از آن توفیق بی سال که نقصان کردم شیوه های هم از نسل تو پنهان کردم که من از نام نکوبه تو نقصان کردم آنچه آن ز گیس میخواره گفتم آن کردم شکسته بود که بر خویش آسان کردم زلفت آن سان که بفرموده همان کردم سرمه در ره گذر باد پریشان کردم</p>
<p>۲۱ اکتوبر</p>	<p>شکلی این فن نه به این شیوه دایم بوده است پیش ازین کالبدی بود که من جان کردم</p>
<p>حکایت من داو اگر چه راز پنهان بود زین عشق بنور ارسله بری ذوقی بلند پاگی خاک کشتگان این است به پیش غیر به دشنام آتشیان زده اگر چه ز حشم دلم دوسه در بهی آورد زبک نام تو از ذوق بر لبم گذرد اگر به وصل تو ستان به جو شیم این است</p>	<p>بے مانند که این حرف دستان گردد ببایش تا قدر آشنای جان گردد که با نسیم ره دوست همسان گردد رو امدار که خود سودن زیان گردد ز خنده نمیکس باز همچنان گردد عجب نباشد اگر غیر بد جان گردد متاع بوسه بر سرم که را لکان گردد</p>

به این صفت لب لبرنی کده عاشق	حدیث دوست به ذوقی که در زبان گردد
چشمش به سوئے مائیکه ناتمام کرد ذوق نظر به لذت کاوشش نمی رسد صد بار در حریم چمن پیش روی تو هنگامه حسرت تو شوریده وقت کرد شیرینی لبش به شکر غوطه میدهد آه از کرسنه تو که تسلیم نازداد	ساقی به جام ریخت ای نارسیده را داغم ازین که دل نتوان کرد دیده را گلچین به خاک ریخت گل تازه چیده را آن کشته گان مرگ خاک آرمیده را دشنام تلخ مکر رشیده را آن چشم های مست به خواب آرمیده را
شبی اگر حریت و نظر باز بوده است	۱۲ اکتوبر
عیدش مکن که در نتوان سبت دیده را	۱۹۰۵
روز گاری است که سر زانه و دانا بودم عشق هر چند به دست تو به هیچ بغر و خست خون دل میخورم از حسرت نا کرده کنون به شکر خنده لطف تو تسلی نشوم هندوی زلفت تو چون کفر فروشی بکند	حالی مصلحت آن است که نادان باشم قیمتم کم کن ازین نیکو کاران باشم آن شدای دوست که از کرده پشیمان باشم من که خورده آن عسکره پنهان باشم ننگ من باشد اگر زان که سلمان باشم
من نه از ارباب تقوی بوده ام	بامی و نه بوده ام تا بوده ام
۱۲ اکتوبر	۱۹۰۵

از جانش هم نه بردم بهره هیچ از صبر و سکون با من نبود قیس ز آئین حسنون بیگانه بود ترک دانش کردم و نادان شدم با خیالش بس که بودم منتشین بوسه با من بردم از روی لبش دام وصل او ادا ناگشته ماند	آن قدر محو تماشا بوده ام در سحر ارق دوست تنها بوده ام روزگار به هم چسبیده بوده ام این دلیل آن که دانا بوده ام گوینا با دوست هر جا بوده ام در شب وصلش پیمانه بوده ام گرچه عمری در تقاضا بوده ام	
۳۳ رکنوبر	هم ز فیض شبلی نعمانی است این که در هر شیوه کیتا بوده ام	شعر ۹۰
این چنین گردن دعوی نه فراز چکند غیر ازین هیچ متاع نبود عاشق را عاشق از بسکه به پیش تو تو محروم است بسکه در دین اندازده در مان بگدشت	لبی لعلی اگر به سر بر خویش ناز چکند در قمار تو دل از نیزه بازو چکند دست اگر سوی تو گستاخ نه بازو چکند چاره گر با من بچاره نه سازو چکند	
۳۴ رکنوبر	شبلی دل زده و در وادی غم دیر رسید گرم اگر در ره عشق تو نه تا زو چکند	شعر ۹۱
آن شوخ را بهین سران پرست خوانند دل در ادای طاعت حق حلیه جویند	یعنی گل مراد مراد زنگ بو نماند عذر م نه که باده بهت در خون نماند	

<p>افون طرازی نگه ناز را به بین بنگر به پست فطرتی صوفیان و هر هر چند آن نوازش ظاهر همان بجاست در دور چشم باد که سار تو می فروش</p>	<p>چیزی به من نه گفت مگر گفتند چیزی نیافتند و سر جستجو نماند پیدا است این که آن دشمن من همانند خون میخورد که میسکند آبرو نماند</p>
<p>شبی به رانچ داشت دل بر زبان فکند که کار با چشم تنه خندان</p>	<p>مست ۹۰</p>
<p>دل نثار غمزه غمازی بایست کرد کار عشق خوبریان ناکر شیهه بایست در بدستان اگر زاهد زبان بکشوده بود خود پستی مازای دل عشق آوازه ساخت بار غم ای قیس تنها میکشی از ابله شیوه دل بردن آسان نیست چشمش بگویی دل تنها کرد از دیکس به خال نشست دل که زنگ آلود و دلش شد سزای عشق نیست عمر آخر گشت و در اندیشه ام کین کار را گر پناه حسن را فرمان خون کردن دهی گر خداوندی هوس داری در استیلا سخن</p>	<p>از آخر کردیم آوازی بایست کرد که چه صد ره کردی ای دل بایست کرد هم دمان شیشه می بازی بایست کرد مخبر کار می است با ماز می بایست کرد در چنین کاری مرا انبازی بایست کرد پس روی غمزه غمازی می بایست کرد من بر آنم کین سواش بازی بایست کرد اول این آینه را پر داز می بایست کرد هم چو عنوان دگر آوازی بایست کرد ابتدا از آن غمزه غمنازی می بایست کرد بندگی حافظ شیرازی بایست کرد</p>

<p>۲۵ رکتوبر</p>	<p>ما به این مستدر از تو را نمیستم اندر سخن شبلیا سحرست این اعجاز می بایست کرد</p>	<p>۲۵ رکتوبر</p>
<p>این قیاس از زکس بیماری بایست کرد مختسب را نیز با خود یاری بایست کرد کسب این فن از نگاه یاری بایست کرد انظار گریه باز را می بایست کرد انچه با ما کرد با اغیار می بایست کرد انچه با گل کرده با خار می بایست کرد اندین فن ز رحمت بسیار می بایست کرد زین دو کار دلنشین یک کار می بایست کرد شرح اسرار بهمان بردار می بایست کرد خود ترا اسی جذب ال ای کار می بایست کرد تلخی دشنام هم در کار می بایست کرد</p>	<p>شاهدان بانغ در سحر تو را فرستاده اند شرط هست نیست تنها با دوه و ساغر زدن انهای های سحر سحر می دانی بچیت از غلط فتنی به یوسف در تماشاگاه حسن شیوه های دلبری را خوب می داند ولی با بدان هم چشم لطفی ای چمن پیرای صانع هر که چون شیخ هیس دران ریا را فرست جام می یابد نه لعل شراب آلود او نبرد محراب در عشق را شائسته نیست نامه و قاصد حریف آن بت خود کام نیست بوسه تنها بشک و خمیا زه ذوق مرا</p>	<p>۲۵ رکتوبر</p>
<p>۲۵ رکتوبر</p>	<p>گرچه شبلی در جهان جز عاشقی کاری نکرد من برانم کین چنین اصد کار می بایست کرد</p>	<p>۲۵ رکتوبر</p>
<p>هر زده زشت غبارم همان بجاست بگر و لاج شیوه بیگانی که دل</p>	<p>گو یاسیم دوست به خاکم گذر نکرد در کوه یار دقت و مرا هم خبر نکرد</p>	<p>۲۵ رکتوبر</p>

سہ ۱۹۰۸ء	دشمن بہ حال شبلی دختہ خون گریست والن دوست بین کہ خود مرہ نیز تر نیکو د	۲۶ اکتوبر
	<p>کہ مرا جز بہ می و بادہ سر و کار نماند کہ مرا نیز درین مسئلہ انکار نماند کہ نگہ را خبر از لذت ویدار نماند نالہ بلبل شوریدہ بہر خبر نماند نگھے کرد کہ باہیچ کسم کار نماند یا کہ خود زخم مرالذت آزار نماند در میان تفرقہ و سجد و زنا نماند کہ درین عہد کس را بہ کس کار نماند</p>	<p>بار ما گفتہ ام و حاجت تکرار نماند چشم مست تو چنان بادہ کشی دل و دل آنکہ رغو تماشا ئے جالش بودم شوہرین تو چنان بزم چمن ہرسم زد کار آن ز گس مستانہ بود این کہ بہرین یا جگر کاوی آن ز شیر تر گان کم شد فتنہ حسن تو از بسکہ جہان بہرسم زد رسم خود کا می خلق از تو چنان عام شد است</p>
سہ ۱۹۰۸ء	اگرچہ شبلی بہن آن لطف عیاش برخاست اللف تے کہ نہان بود ز اغیار نہانند	۲۶ اکتوبر
	<p>عیسی آخر ز علاج دل بیمار گذشت محب بے خبر از خانہ خار گذشت کار از جو صمد مرغ گرفتار گذشت تا بجائے کہ ادا اندازہ گفتار گذشت ماجرائے کہ میان من و آن یا گذشت</p>	<p>بسکہ رنجوری این خستہ ز بیمار گذشت بسکہ ازستی چشم تو جہان شد سر مست شینوہ نالہ بدان پایہ رساندم کہ کنون حسن جان پرور اور و زبرد و ز افزون بود نہ بہمن دل کہ ہم از خویش نہان داشتہ ام</p>

<p>بے سبب نیست که یوسف ز بهائفاخته آه جان سوز که در سینه ام آرام گرفت داد ازین پیری بے صدف که ناخوان رسید</p>	<p>دلبر شوخ من از خانه به بازار گذشت این همان است که از گنبد و گداز گذشت آه ازان عهد جوانی که به ناچار گذشت</p>	
<p>۲۴ رکتوبر</p>	<p>بسکه سودا زده رندی روز است زخم شبلیا سستی اسال من از پار گذشت</p>	<p>شبه ۱۰</p>
<p>مرا که در ره عشق تو اولین گام است</p>	<p>امید بوسه اگر هست هم به پیغام است</p>	
<p>شیخ شریک با دود مسافر نگشته است داغم ازین که رندی دستم منور ذوق حدیث عشق تو ان بدلیکن سخن آلودگی به دامن پاکان نرسد یک کس نبوده است که برین دلش خست</p>	<p>یعنی که از طریق ریاض نگشته است باتقوی گذشت بر این نگشته است صد بار گفته ایم و مکرر نگشته است که هر در آب بود ولی تر نگشته است وال شوخ دیده را مکرر تر نگشته است</p>	
<p>۲۸ رکتوبر</p>	<p>شبلی طمع مرا که از عشق داشتم زین راه هر که رفت دیگر نگشته است</p>	<p>شبه ۱۱</p>
<p>با ماه مهر محال بود گمان نبود از لذت دامن می توان شناخت میگویم که "دل به کس داده مگر"</p>	<p>خوش بود آن که باز محبت عیان بود کین جور از تو بوده و از آسمان بود مار به نکتہ دانی او این گمان بود</p>	
<p>له از بهائفاذن نرنگ کا گشت جانان -</p>		

<p>حاجت بچاره سازی دشمن برده ام بابا به صلح سازد لیکن پنجه دوش جانے بر بوسه باخته و سود کرده ایم این شیوه زین دوله سیر و نغیر صد حرف را ز بود نهان در نگاه من یک ره نیم دوست نهاد و دلی دوست از شرم یا ز پرس که در خلوت مصال صد بار از سحاب گرد بر چشم من در بزم عام نیز به مالمط است یک</p>	<p>با آن که دوست نیز به ما مهر بان نبود کز تیر ما نغزه یکے در میان نبود در پیش میکشید بشما هم گران نبود جور از تو بوده است گران آسمان نبود شادم که کار با صمنی نکتہ دان نبود گو یا بسوی ما ره این کل روان نبود ما بوده ایم دیار و کسے در میان نبود با آن که در پیش گریه هنوزش بان نبود زان شیوه ما نغز خاص یکے در میان نبود</p>
--	---

۲۹ راکتوبر	در حیرتم که پاکی گفتارش از کجاست شبلی مگر ز مردم هندستان نبود	شعبه
------------	--	------

<p>خواهیب اگر که عیش و نشاط فرون کیند عمر است این که عاقل و فرزانه بوده اید دولا وصال دوست نشاطم حرام باد من نیز پنجه و شیخ دم از زهد می زخم کار از بردن گذشت مرصیان عشق را</p>	<p>دیوانه ایست عقل ز شهرشن بدون کیند هم بد نباشد اردو سه ماهی حسنون کیند در جام باده گرتوانیس در خون کیند اول مرا به باده و سے آزمون کیند گر کردنی است چاره درد درون کیند</p>
---	---

سه باکشین قیمت کا بڑھانا سه گرد بردن میشدستی لے جانا سه دس روان بودا سہن کا خوب یاد ہونا۔

زاهد بے دود و به جانے نه بُرد راه سرستی میسم نتواند ز جاسے برو	بارے لبوسے میکده اشس نهنون کنید مارا به نشه نگه آزمون کنید
فرصت زد دست میرد و ار دیگر میشد گر کردن است چاره بشکی کنون کنید	
تیار خسته غم الفت نیستوان گرچه از دل طعم بود که شیدا نشود سوز غم هست گزندگی که با فزون رود گر غمان نگه شوق به دستم بوی شا به دشواری که رانه شود و در زمان	من خود به حیرت چه بگویم که چون کنید لیک چون شد نتوان گفت که روان شود در عشق ست بلای که ز سر و انشود سهل می بود که عشقم به تو پیدا نشود در شود نیز به طاعت و به دارا نشود
۳۰ راکتوب گرچه این زهر به کام تو گوارا نشود	شبلیا مصلحت آنست که سازی با هجر شمار
در کو دی ز چهره من می شناختد لطفی نه کرده و گران بار نیستیم از بسکه خوش محاوره افتاد چشم او لطفش بغیریش زابوده است و شش دل را ز غمزه باز گرفت طبع مدار دقتل عاشقان چه قدر خیره گشته است	سوز عیان نگشته عشق نبوده را ما از تو نمی خیریم متاع نبوده را کردیم قسم از سخن ناشنوده را گویا عزیز داشت دل نور نبوده را نتوان زد و درخواست متاع نبوده را تا آزمون بازوئی تا آزمون نبوده را

<p>از بس گیسندی من کا تبعل</p>	<p>و نامہ ام منہ و گناہ نہ بودہ را</p>
<p>۲۱ اکتوبر</p>	<p>شبلی زہبل بود کہ در شیوہ ہائے عشق ما از مودہ ایم دل آزمودہ را</p>
<p>یک سرو صد گو نہ سودائے نہانے داشتم یاد آن روزے کہ دور از ماجرائی جہان یاد آن روزے کہ پنهان از حریف بگمان یاد آن روزے کہ دست افشان گفتم از حرم خود تو دانی با جہانم تا چہ خواہد بود کار ہیچ باک از گردش گردون گردانم نہ بود یاد آن روزے کہ از ناکرہ کاری مخفی نش گر چہ حرفی نے نیارتم بدو گستاخ گفت یاد آن روزے کہ من از سادہ لوحی ہامی خود شبلیا آن جسلوہ نیز نگہائے ہمئی</p>	<p>یاد آن روزے کہ من با خود جہانے داشتم ماجرائے بانگ و نکتہ دانے داشتم آشتی ہائے نہان با پایانے داشتم از غرورے آنکہ من ہم آستانے داشتم من کہ در آغوش خود جان جہانے داشتم کز زمین کو چہ ادا آسمانے داشتم ہم بہ او سے گفتم ار در نہانے داشتم از نگاہ شوق با او دستانے داشتم بعد و میگفتم ار در نہانے داشتم بود تا وقتے کہ من خواب گرانے داشتم</p>
<p>نہ ہمین عارشن از جہان برخاست آسمان در سین نہاشت پریں جوی از و سنے کروند سر نہ بھسرتیم من آرید</p>	<p>کہ ہم از نام و ہم نشان برخاست وان جفا جو بہ امتحان برخاست زا ہداز کو چہ معن ان برخاست گردے از کو چہ سلطان برخاست</p>

غم اوی که پائے کردور از دو سراق تو جلد بخورند	صبر بچاره از میان برخاست ز گس از باغ ناتوان برخاست
یکم نمبر	شبلی خسته دل مگر جان داد شورے از کوچه فندان برخاست
از بک طفل بوده و کار آشنایان بود دل را به این منسوب تلی دهم که یار آن بزم نازبک که زیگانه پر شده است هر گل مستع خوش لبند ناز میفرخست محروم مانن ایم هنوز از شمیم زلف نشکفت اگر دل از همه بیگانه گشته است زاد به وسعت محرم کعبه ناز داشت از بک که جاده های غلط شاه راهت	چورے که کرده است به طور جفا بنود با ما از ان نه ساخت که زود آشتا بنود دیدم که جالے یک نگه آشنا بنود گویا به باغ بست قبا ئی تو د ا بنود وین شکون از تو بود ز باد صبا بنود با ما که بودی سر بر آشتا بنود دان جابه قدر یک صتمی نیز جا بنود بے راهه رفتنم ز طریق خطا بنود
یکم نمبر	داغم که شبلی از سئ و سئ بی نصیب ماند با آن که این عزیز ز اهل ریا بنود
پنج خوشتر ز انگین باشد به دوسری نه کرده یا دم بر لب او نشان بوسه بود	پوسه لعل شکرین باشد راه و رسم و فغان این باشد همچو نقشه که بر انگین باشد

<p>یار زود آتش ناچین باشد آسمانم اگر بکین باشد شیده دلبری همین باشد هر که عاشق بود حزنین باشد</p>	<p>می نرنجسم اگر وفانه کند دوست اگر مهربان بود چه غم است دل زهر کس که برد، باز نه داد این عجب نیست گر حزنین باشم</p>	
<p>بهوپال</p>	<p>زاهد در تندرست و دور کار اند شبلی آن بوده است این باشد</p>	<p>سر نو بر ششم</p>
<p>بار سرے که بر تن ما بود بر گرفت آه این چه آتش است که در خشک گرفت یکبار میستوان ز کف نامه گرفت کان نو بهار ناز رخ پرده برگرفت نخل هوس شگفته فتانده و تر گرفت گستخ و خیره آمد و تنگش به برگرفت گویا ز نوش لعل لبش در شکر گرفت کام خود از دلمان و لبان تو برگرفت معذور باشد ار پے کار دیگر گرفت گویا که در س گر یه ز مرقان تر گرفت با آنکه شمع راه فنا پیشتر گرفت</p>	<p>تغش ز حال خسته دلال تا خبر گرفت پادشاه و رند هر دو دم از عشق می زنند هر چند نامه ام، همه با است پاره کرد ترسم که قند دگر اند جهان فست تخم امید ما به زمین ماند و غیر را عاشق نه دیده ایم به دوستی که آن قبا شیرینی به لذت دشنام او نبود جافل به خواب ناز تو فحشی و بوسه ام زاهد ز راه عشق به جاس نمی رسید ابر بهار این همه گهر و قشاق نه بود خود یک شبانه راه از مایس رسیده است</p>	

<p>لعل چنین که لب نتوان داشت باز ازو با آن لطافتی که شکر خنده تو داشت واعظ تو نیز گر چه که گمراه بوده آمد بهار و روی زمین لاله زار گشت بر تخت گاه شاخ چو خسرو شست گل</p>	<p>روی چنان که زد نتوان دیده برگرفت بار غمی که بر دل مابود برگرفت گمراه تر از تو آن که ترا راه برگرفت یا بود آتش که به هر گوشه در گرفت مرغ آن نوای بار بدی را ز سر گرفت</p>	
<p>۳۱ نوامبر</p>	<p>شبلی فسانه عسقم الفت تمام گفت بچون تمام کرده او را ز سر گرفت</p>	<p>۶۱۹۰۶</p>
<p>ایمن را بازی فلک کج نهاد نیست دریا فتم مستی ذوق وصال را هر خطه چشم مست تو بسیادوی کند خان دلی به بهره هر کس نمی رسد سازوبین که بگذرم از دشمنی غیر اکنون چه گویم که بهائی دلم چه بود مجنون که در گردن لیس غلط نمود ایمان ما اگر چه به تقلید بوده است در قتل ما به تیغ و نانت چه حاجت است می دانند اینقدر که ز جان نیستم در یغ</p>	<p>در وصل نیز عاشق غمیده شاد نیست این نشه هم ز حوصله ما زیاد نیست آن شیوه ما که خود نگشت را به یاد نیست ساجی است این که دست نکیت یاد نیست این نیز شیوه ز ستم است داد نیست تو خود من را مشی و مرا نیز یاد نیست در درگاه عشق هنوزش سواد نیست طعم مزان که کفر تو هم اجتهاد نیست گویا ترا به غمزه خود عمت یاد نیست هر چند در وفا به منش استماد نیست</p>	

این بسکه آشنائے نفاق و عناد نیست	شبلی اگر ز اهل صفائیت گو مباشش
دین جز افسانه نباشد که وفایز کنند این شگون اندر که بند قبا نیز کنند که که این کار به آئین حیا نیز کنند با ورم هست بشرطیکه به مایز کنند التفات که بر احوال گدایز کنند	دلبهران جو بر زنده و جانیز کنند قال اصل ارچه گیرند ز آغوش و کنار حرف انکار ز خوبان همه ازل بود اینکه گویند تبار را کرے نیز بود گاه گاه به بن خسته تبدیل دارد
در دوره	شبلیا نا بلد کو چس عشق قسم و دل دوستان تهمت این شیوه بایز کنند
ما ابتدا سے کار انجام کرده ایم عمری گذشت تا سحری شام کرده ایم ما هر چه کرده ایم به ناکام کرده ایم از زاهد فسرده دلی و ام کرده ایم این کار پنجه از طبع خام کرده ایم آن وعده ما که بادل ناکام کرده ایم	پیرانه سر هوائے می و جام کرده ایم شام فراق را به سحر چون آن رساند ما هر چه گفته ایم به ناچار گفته ایم خوایم ترک شاد دمی و ز برای این ز بهر دراز ما به امید بهشت بود ، ایضا وعده سا که ما هم وفا کنیم
	کار را به جد و جهد بود ، خوب تر بود مایز کار بوسه به ابرام کرده ایم
این قدر دانم که زاهدانچه هست آن نیست	این نمی دانم که گبرم ، یا مسلمان نیستم

<p>آسمان طرفی نہ خواہد بست در سودای من پایہ کفر اچھ جیچون منے نبوڈو لے لعل جان بخش تو ام گر چارہ فرمائی کند گرچہ خود دانم کہ چند ان عاقل و دانایم ہندوی زلفش چہ ادا من ہی چیدن من فرصت باد کہ باستی و زندگی نو کس شاعری از من مجود در از سواد بیدستی</p>	<p>زال کہ او دُونِ سِج دُنِ یارِ مایہ ازلان نیستم من بہ این شادم کہ آخر ہم سلمانِ نیستم من ازین دعوی بردن آیم کہ در مانِ نیستم باز ہم چون ناصح بے مایہ نادانِ نیستم اندکے ہم کا فرم پند ان سلمانِ نیستم چون رہ ورسم دریا ر امر و میلانِ نیستم حالیا شبلی شدم رندِ غزلِ غوانِ نیستم</p>
<p>تا نگر س تو عہدہ آگیز نہ بودہ است نبود عجب اگر گرم و آسخت بہ اغیار واعظا مگر ت کار بہ لعل لبش افتاد دانم کہ بہا چہین "سببے" اسال</p>	<p>این ملک حسن بلاخیز نہ بودہ است شوخی کہ بہ مایہ کلم آہیز نہ بودہ است زین گوئہ حدیث تو دلا دیز نہ بودہ است بر عادت پیشینہ جسون خیز نہ بودہ است</p>
<p>نمبر</p>	<p>ہر چند غلط نیست کہ شبلی دل دین باخت این حرف دے مصلحت آہیز نہ بودہ است</p>
<p>نہستم گریستم عیارِ مہ کنعان بیکار تر از او نبود دھرم عالم بانالہ خوش افتاد مرا، ورتہ تو دانی</p>	<p>حاشا کہ بہ خمیا زہ ذوق نظرے نیست آن دست کہ در حلقہ طوقِ کمرے نیست کز نالہ وزا ریم مہد اثرے نیست</p>
<p>لے گرم پتین گرجی سے ملنا۔ لے کم آمیز شخص لوگوں سے کم ملنا۔</p>	

<p>امروز بگویت مگر آشفہ سرے نیست آن است کہ از نام و نشان نمی نیست اے دے بشہری کہ در وقتہ گے نیست در ملک حسن مگر داد گرے نیست</p>	<p>نے نالہ ستانہ و نے گرمی آہے دانی کہ درین مسرکہ بانام و نشان کہیت سنے ذوق نگاہے، و نہ ہنگامہ عشق</p>	
<p>۱۹۱۱ء</p>	<p>سربان و بان و لب آن شوخ کہ فرمود شبلی غلط است این کہ مرابا تو سرے نیست</p>	<p>۲۲-بی</p>
<p>لیکن سحر نیست ہنس و رخ زیبائے تو ہست اے اذان دل کہ بد آموز جہائے تو ہست حکم اگر حکم تو دوراے اگر رائے تو ہست دیر اگر می رود از ذوق تقاضاے تو ہست ایںکہ گفتی کہ گناہ از دل شیدائے تو ہست فتنہ ہائے کہ نہان در قدر غنائے تو ہست خانہ مختصری ہست و ہمیں جائے تو ہست ہمچنان در نظرم جلوہ زیبائے تو ہست ابن نہ دیدی کہ سرے ہست کہ برائے تو ہست</p>	<p>من شب وصل بہ این حیلہ فریبش دادم لذت لطف تلافی خمارش بکنم زاہد اسیج کے را بنود رہ بہشت دل نہ اک چیز بود کہ تو توان داشت درین ہمنشین با تو درین سلسلہ ام نیست نزاع رفت و آن سوے عدم لرزد و مژگر دید جز تو کس را بنود دل تسکم را ہے از نظر رفتی و از تشبہ پردازی حسن ایکہ در قتل گاہ از بن نشان می جوئی</p>	
<p>۱۹۱۱ء</p>	<p>می نہ نام کہ شکر یزی شبلی بہ سخن ہست از و یا اثرے لعل شکو خائے تو ہست</p>	<p>۲۲-بی</p>

<p>توبه از باد و نه کار بن ناکس باشد لے کہ گفتی "اے ورسم تو نہ این می بام" ہاں ابیا، تا کہ تم از بوسہ نشان برب تو از تو با بوسہ و آغوش تبتی نہ شوم لطف با قہر در آئینہ در کارست عرشیان را بتوان گفت شب محل امن غیر را حرف بدی گفت بہ خرنس دی ہن</p>	<p>این قدر ہم اگر عقل بود پس باشد ماہنیم کہ ہستیم دہمین می باید شاہ حسنی و ترا نقش نگین می باید شب وصل است بہ سامان تازین می باید خندہ برب و حسینی بہ چین می باید کا مشم گوشہ از عرش برین می باید دین ندانست کہ پرشیوہ کین می باید</p>
<p>جولائی</p>	<p>شبیلیا کیست کہ زود او سخن بخوای گر نظیری نبوی، شیخ حزین می باید</p>
<p>مرکہ یک دل و صد گونہ آرزو ماہست دلم بنا ز کی لعل او ہنم لرزد ز ناوک غلط انداز خود چہ می ترسی حدیث غلط چو گویند ہاں مجنون ز سینہ تا بز باغم پراست، غسنہ او بہ سخت جانی من کس مباد از عمرے ہزار حیف کہ در ملک شُن نتوان یافت بیا کہ ما تو ہر جا برابر افتادیم</p>	<p>شکیب و صبر چو گویم کہ نیستیم، یا ہست کہ بوسہ بے ادب شوق بے مایا ہست بیا کہ برب من شکوہاے بیجا ہست گمان برم کہ مگر گوشہ ز صحرا ہست ہنوز در ادب آموزی تقاضا ہست مدد از ندگیم وعدہ ماے فردا ہست بحر متاع جفاے کہ ہست ہر جا ہست ہر آن قدر کہ وفا با تو نیست با ما ہست</p>

که روز داد گرام و زینت فردا هست	جفائی و به این خیسری نمی ترسی
۱۳۹۱ هـ	<div>هنوز نشسته و دوشیننه در سرم باقی است</div> <div>۲۹ اپریل</div> <div>که درس گویم و بحثم در جام صبا هست</div>
<p>تا رفته رفته کار به بند قبار رسید هر کس نظر کشود و تماشا بار رسید این فردا ام بگوشش با صبا رسید ناوک کشاد غمزه و ناز از قضا رسید عذرش نه، اگر نتواند بار رسید</p>	<p>چند گره کشای خم زلفت بوده ام در کار عشق دیده در می شمرط بوده است زلفش و کان مشک فروشی کشاده است بیچاره دل میان دو قاتل فدا شده است شوخی که از غرور به خود هم نمی رسد</p>
	<p>قاصد هزار گونه سخن ساخت در پیام</p> <p>بیچاره گشت چون به سرمد عا رسید</p>
<p>چند چون زلف تو آشفته و در هم باشم حاجتم نیست که مقبول و محال باشم بس بود این که به بزم آئی و من هم باشم آن مبادا که من از را ز تو محرم باشم عجب نیست که رسواسی و دو عالم باشم که گر آن منجی ام جام دهد هم باشم شبلیلا درین شعر چه مسلم باشم</p>	<p>چند دور از رخ تو هم نفس غم باشم با من از صحبت آن شوخ خوش افتاد بس من به آن مایه نیز زم که به خلوت برسم بسکه ای بت به بهانه سرو کا است ترا ستی باده الفت نه به اندازه بود من گدای در میخانه مشدم از پی آن این کمان را نتوانیم که تازه بکشیم</p>

غمزه چون گفت که در زگرس پرفن باشم باتو آمیزم و از شوقی تسلی نشوم	فکنه برخواست که با قامت او من باشم تا بجدی که تو جان باشی من تن باشم
	دوش در قنکله عام تو شبلی میگفت اول آنکس که فدای تو شود من باشم
به هرادای تو از بسکه مستلا گروم به زیر خرده اگر باده میتوان خوردن	همان به بند تو باشم اگر ها گروم بران سرم که دگر باره پارسا گروم
	ز بهی چو بهندوستان رسم شبلی ز باده بگزم و باز پارسا گروم
غزل آخرین	
اشباین غلفه در کوچه و بازار افتاد سخن از صومعه و اهل ورع چند کنی بسکه غارت گر حسن تو جهان بر هم زد چه عجب گرنگه مست تو افتد بر من شیوه مهر زغبان نتوان داشت طمع	که فلان می زد و بخود شد و سرشار افتاد که مرا کار بان چشم فتح و خوار افتاد یوسف از خانه بدر جست و بازار افتاد باده بیرون فتد از جام چو سرشار افتاد که مرا کار بان طائفه بسیار افتاد
	مختب از پی و جمعی ز حریفان به کمین (شبلیا) رندی پنهان تو دشوار افتاد

قطعات

دیباچہ الفاروق

<p>من کہ یک چند زوم مہر خوشی برب پیکر تازہ کہ خواہم بہ عزیزان بنود محل از بادہ دوشینہ نیاسود ہنوز باز خواہم کہ دم در تن اندیشہ روان ہنشین نکتہ حکمت ز شریعت می جست شاہدِ راز کہ کس پردہ ز رویش نگرفت بسکہ ہر بار گہ پاش گذشتہ زمین راہ</p>	<p>کس چہ دانکہ درین پردہ چہ سودا کردم نختہ از ذوق - خودش نیز تا شا کردم بادہ تن رتر از دوش بہ مینا کردم من کہ در یوزہ فیض از دم عیسیٰ کردم نختہ از نسخہ روح القدس املا کردم گرہ از بند قبائش بہ فسون - داکر دم دشت معنی ہمہ پر لولوے لالا کردم</p>
--	--

خط منظوم

شمس العلماء مولانا شبلی اپنے ایک غیر زبان دان دوست کے خط کی داد چکی اور با محاورہ محلی
ذیل کی نظم میں دیتے ہیں

دی یکے گفت کہ در ریختہ انشای سخن شیوہ ہست کہ مخصوص زبان دان باشد

<p>گفتم البته چنین است که گفته - اما مرد دانا بتواند که به تحصیل و بعضی مادرین حرف که بپیکه برسانند بمن نامه واکردم و بازش سپردم که به بین نامه را بخواند و بفهمد که شک نیست این که بوده؛ صاحب این نامه واصلش نکجاست گفتش ریخته خامه هست این یارب آن دست و قلم در کف حفظ تو باد</p>	<p>نیت کار که برون از حد امکان باشد با عرب حرف زندا گرچه زایران باشد نامه را که گران مایه تر از جان باشد اینچنین حرف دل آویز نه آسان باشد کاین چنین حرف دل کار زباندان باشد اعتبار گمرازه مندرخی کان باشد کز دکن هست و مرا همچو عزیزان باشد تا جهان باشد و تا گنبد گردان باشد</p>
---	---

قطع معذرت ترتیب دسته گل

<p>هرزه چند بهم بافتن و پیش کسان من هم این کار نمی خواستم از دل اما</p>	<p>عرضه دادن نه پسندیده عاقل باشد چه توان کرد چو فرموده بیدل باشد</p>
---	---

یعنی سید حامد حسین صاحب بیدل شاه پوری -

نامہ منظوم

ہنگام سفر بدیا مصر و شام بیکیہ از یاران از بندر عدن نوشت

چون کمر بستم بعزم این سفر از روی عزم ہر کسے را بس شکفت آمد کہ حال چیست ازین ہر کی پندم ہی داد و ہی گفتے کہ من چون لجاجت را ز حد بردند گنہم بس کنید	دشمن دہم دوست را دہر سچ و تاب انداختم تا چرا خود را بدین سان در عذاب انداختم زین سخن از عارض معنی نقاب انداختم ہر جہہ با دوا باد من کشتی در آب انداختم
---	---

خطابے سر آغا خان ترکان عثمانیہ

ہنگام جنگ بلقان

گفت با ترک حضرت آغا بگذارید خاک یورپ را ایشیا مسکن قدیم شماست دل بصید رسیدہ نتوان بست	انچہ گویم بگوش در گیرید دل ازین مرز بوم بر گیرید باز آن خاک را مقرر گیرید یک شکا شکستہ پر گیرید
--	--

لے جنگ بلقان کے زمانہ میں سر آغا خان کا ایک مضمون شائع ہوا تھا کہ ترکوں کو چاہیے کہ یورپ کی سرزمین کو چھوڑ کر وہ ایشیائے کوچک چلے جائیں تاکہ یورپ کے حملوں سے محفوظ رہیں۔ اسپر مصنف نے یہ طنز آقطہ کیا۔

بگذارید و ماده خر گیسرید مرغزارے دگا دز گیسرید ناوک و خببر و گیسرید قاصد و یک و نامه گیسرید	اسپ گزیران نمی آید کار پیشینه شکست است بانگ توپ و تفنگ و در دست نوبت ریل و تلفات گشت
کار دنیا کے تمام نکود ہرچہ گیرید مختصر گیرید	
بر حادثہ گزند پائے خویش	
صبر فرما کہ ازین نیز بترمی بایست پا بریزند و صد خاست کہ سری بایست	حالت از گردش ایام اگر گشت بتر شبلی نامہ سیہ را بجزای علش
مسلم یونیورسٹی مصنف ہمراہ وفد مسلم یونیورسٹی کہ سر دفتر ہنرمانس آغا خان بود چون بلا ہو رسید درزم مسلمانان اُنجالب باین آہنگ کشاو	
کہ این سر رشته تعلیم دارد دست ما باشد الہی بار یا صنی و طبیعی آشنا باشد کہ درزم نوی پیشینان را نیز جا باشد	ہمین کحرف از یونیورسٹی مدعا باشد علوم تازہ را با سرعت و حکمت با ہم آمیزیم بساط تازہ چہ نیم و طرحہ نو در اندازیم

<p>کنون ده سال شد کین خواب نوشین منظر دایم ولی پیدانند این خواب را چون صبح تبیر می گمے با خویش میگفتم کاسان کرد این شکل بود آسان که چون طفلان دوشه کشتی دایم و لے آسان نباشد در گاهے را بنا کردن درین بودیم ماکر پرده گاه غیب سر بر زد سر آغاخان که خود خواب است این تبیر نوشین را بکیش شبی و سنی سر آغاخان خدا بنود</p>	<p>که خواب این چنین خود جان نواز و جانفر باشد گمان بردیم کین اندیشه از روی خطا باشد و لے دایم تصد محنت و رنج و عذاب باشد گوی کین در و بام است این قصر و سر باشد که خود هر گونه گون رنجوری مارا شفا باشد همایون طلعت کین عقد و رشک کلا باشد چه خوش باشد که خواب از ما و تبیر از خدا باشد ولیکن کشتی اسلامیان را ناخدا باشد</p>
--	---

کنون بینی که زود آن گلشن رنگین بیا گردد
که شبلی هم در و یک بلبل رنگین نوا باشد

قصائد و غزلیات آغاز شباب

در نعت سید المرسلین علیه الصلوٰۃ و التسليم

<p>از دیده شد خون جگر از دود آه بی اثر تاکی توان کردن بسرا آتش زده در جان تن کز جور ایشانم کنون از دیده ریزد سیل غم چون شمع با سوز درون گریم بحال خستین</p>	<p>یا ساعی عن و انجبر، رحمة که امروزم دگر آید جهانم در نظر از بخت خود هم تیره تر آه از جهای چرخ دون، فریاد از بخت بون شهادتین جوش خون در باخته صبر و سکون</p>
---	---

بنگر که چون در هر فن، از دانه کردم خرمن
 گردون نذر د چون من فضل و هنر را مانم
 بازم باین خواری نگر، در گریه و زاری نگر
 خویش دل آزاری نگر و زنجت بیداری نگر
 اعدا ز کیو در کین، و ز بکطرف گردون کین
 دین ناکسان چندین، با من طرف گشته چین
 در یکی اکنون ہی خوش کرده ام کنج غم
 آفر که سوز ماتم نگذاشت چشتم نه
 بنگر که با چندین هنر، از جور پرخ هفت سر
 کا ند چنین حالے تیر، هر دم دهد و لے دگر
 آن خسرو عرش آستان آن، داو گیتی سنا
 و انای اسرار نهان، روح الانیش پاسبان
 پیش از همه شانش نگر عیسه شنا خوش نگر
 برتر ز کیو شانش نگر، جبریل در بان ش نگر
 عالم همه خاک دیش، قصر فلک عشرت گش
 گیتی دین هفت دیش، باشد غبار دگرش
 آن تاجدار ملک دین، دارا استیلم یقین

هم از گلے وز گلبن، آرا تم صد گلشن
 اینک بفکر روشن، شمع هم در هر انجمن
 حال تبه کاری نگر، و زنج خ خون خواری نگر
 همواره خونباری نگر، از چشم خون بالای من
 من بادل اندو گین، افتاده در کنج غمین
 از بهر یک جان حزن، صد گونه بین رخ نمین
 نه مونس نه همد، تا از دل گویم دے
 زخم دلم را مرسته، نبود درین بیت الحزن
 چون لاله ام خون شد جگر، ناسازی بنجم نگر
 از من که بگذارد خبر، در بزم آن شاه زمین
 آن قبله گاه انس جان، آن خاتم پیغمبران
 گردون بزرگ چاکران، خاک دیش را بوسه زن
 چرخ از غلامانش نگر، و ان قدر ایوانش نگر
 و ر بند احسانش نگر، آباء علوی هفت تن
 دین بارگاه نه تنش، گشته کینه خروش
 دز جلوه نور منش، روشن شد این رخ انجمن
 داناس علم اولین، فرمان برش روح الامین

<p>آدم بهان دریا وطن اگشته میرانجن شد دیده و دل جمله خون هر خط و جوش خون رحمے بجا لم تا کنون آسایم از بخت و عن بیچاره گان را چاره گراسته سلی شوریده سر اَلْقَدْ هُمَا خَيْرُ الْبَشَرِ مِنْ كُلِّ غَمٍّ وَ الْحَمْدُ</p>	<p>عالم شدش زیر نگین پرخش همی بوسد زمین شام امرانگر که چون از دست این صرخ حرون چون غم بود از حد فزون از خویش می آیم برن مسکین نواز ادا و اگر جز تو ندانم کس در مینالد از درج بگر بر حال زارش کن نظر</p>
<p>در معر سلطان عبد الحمید خان</p>	
<p>بزم عیش که در نیست جز از باد و سخن شیشه از خویش برون آمد و برخاست که من عهد با پیر مغان بسته و شد تو به شکن در حرام است مرا هست گنه در گردن مان در باد و ننوشیم مگر در گلشن باد و ام درده و بیگویی هم از باد و سخن می توان خود بیا و گرم شاه و زمین آنکه از بخشش او شد کعب سائل صدان مع غائب نشود عقده کثای طلس آز راد و خسته دست کرم چشم و دهن</p>	<p>بان در فصل بهار آمد و آراسته شد گفت ساقی بحر لیان که بر و مرده می مفت آنست خود ام و ز که بر غم حدود زاهد باد و خورای نیک به تقاضای بهار چون بفرودس را و داشته است این دما ساقیا چند توان کرد حدیث از جم و ک فته خفت است و جهان سرخوش طالع بید آن جوان بخت و جهان پر و گیتی آس مطلع تازه کنم پیشکش بزم حضور لے شد از راسه منیر تو جهانے روشن</p>

<p>دژہ از تابش احسان تو گرد و خورشید دانش از رای مصیب تو کند کسب کمال دشمنت بس که ز جان سیر بود در خشر با درگز تو چو در محسّر که جنگ و زد دا و را پایہ شناس سخنی نیک نگر ضبط اوصاف تو بیرون بود از حد خیال سن کہ باشم کہ بدح تو فرو ماند خرد</p>	<p>قطره از فیض غم بود تو شد در عدن خرد از کفر صحیح تو بساموز د فن روح او پا نگذازد بہ نہان خانہ تن صورت برگ خزان دیدہ پریز دسرتن تا چہ دادہ ام از طبع رسا داد سخن گر چہ در مح تو بسیار تو انغم گفتن بر دعایہ کنون خستم تو آن کرد سخن</p>
--	--

تا زمان است ترایار بود دولت و جاہ
تا جہان است موافق بودت چرخ کن

غزل کہ در دوسہ ساعت گفتہ شد

<p>نگاہ ہے بر من میکن جت را را فغان کہ بہر تاب و صبر و آرام نہ یاد آری گئے از خستہ خویش سخن را رہ نہا شد در دمانت</p>	<p>کہ گاہ ہے شاہ بنواز دگد را را نمٹ نگذاشت در دل بیچ جا را فراموش ساختی حرف و قار را ز تنگی ایچہ در غچہ صبا را</p>
--	--

کجا در بار گاہ نشین
چو نسیم غریب بے نوار

<p>تانا پنداری کہ خرم میسر دیم از گداز شعله غم همچو شمع از فریب مار گیسوے کے خفته پاس چند بردمان گل شبلیا از گردش گردون دون لے گل باغ صباحت رومی تو</p>	<p>از وطن با چشم پر غم می رویم بزم مارا کوہ ہرسم می رویم زین جان مانند آدم می رویم زین گلستان همچو بنم می رویم دوستان رفتند ما ہم می رویم سنبل تر بستہ گیوے تو</p>
<p>دیدہ بر ہم کے زند از فراطوق چو بگلشت چمن رستی زناز سرود گلشن بہ یک پایتاد</p>	<p>بہم نرس ہر کہ بندہ سوے تو لے گل تر مخو زنگ بوے تو بہر غنیم قد و بچوے تو</p>
<p>شبلی دل خستہ را دانی کہ کیست؟ اوسکے ہست از سالان کوئے تو</p>	
<p>از بس بیاد آن تد رغا گریستم باسوز سینہ ز اول شب تا دم سحر مار از چرخ چشم وفاے نبوده است از سادگی بوعدہ دونان منہ رستم عجبے بزرگ تر ز ہنر در زمانہ نیست شد ہواے عرصہ گیتی بربگ استین</p>	<p>بیخود بزیر سایہ طوبے گریستم چون شمع در سراق تو شہا گریستم من برو قافے سست اجبا گریستم اکہون چہ سود گر مسد دیا گریستم شبلی بجال مردم دانا گریستم اگر نسیم صبح گر و د شعلہ چون مرغ کباب</p>

بسکه از تفتیدگی در هیچ چیزی نم نماند	شد حباب بحر چون کوزه ناپدید آب
لای غم عزیز دار وجودم که روزی بجز	صد آب برد از مره ماگر یستن دارم چو ابر از همه اعضا گر یستن
لای پسر از چه رسیدی از ما گفته ترک و فایستی چه گرچه دور از تو چها دیدم تو بیک دم زدن ای سه خسار وقت سا بزم سخن ساخته من تو بادل ماقم زده بے حجابانه هم از سیر ذوق	باز گو تا که چه دیدی از ما بافتی نزد غایب منی چه هم بران عهد و مواعیدم گشته چون من از من بیزار طرح بیت و سخن ساخته خسته، سوخته، غم زده عرض می داشته حالت شوق
هم تو باین بچشستی عهد و پیمان و فایستی	
لای چهره نازکت گل تر لای لعل تو حسر ساز کرده زود آیی که آتش غم سوخت دور از غم تو باه و زاری در هجر تو گاه، بادم سرد	زلف سیاه تو سبیل تر چشم، دیرینه باز کرده دین شعله ز فرق تا قدم سوخت نسر یا دکنم ز بیعت لری این تازه غزل سرایم از درد

کالے رشک گل و سن کجائی	وی تازه بهار سن کجائی
بے توہمه شب نایدم خواب	افسانه مرد و زن کجائی
شبلی بنم تو سے سراپد کای راحت جان دن کجائی	
باز بهار آمد گل در چمن	چاک ز داز جوش طرب پیرن
بلبل خوش سخن نو اساز کرد	مرغ چمن زمزمه آغا ز کرد
نیست چوازلله گل جانئ سر	در چمن استاد ز یک پای سر
فخریه	
شیر عین سخن در تپه پیر بیان	نادره روزگار شبلی نام آدم
نوید شادی مولوی محمد عمر صاحب	
در عیش و طرب باز است امروز	جهان را کار باز است امروز
متاع عیش هر سو جلوه گر شد	طرب را روز باز ابرو گر شد
و گر شد تازه عهد کامرانی	جهان شد وقف عیش و نشاط دانی
چنان هر کس بجام و باد و خور کرد	که زاهد تو به بردست بسو کرد
غم از گیتی مستلغ خود برون بڑ	مگر این فزوده در گوش جهان خورد
که آن سرایه فضل و هنر را	فرغ وید و معنی هنر را

<p>بتایخ نسلان در دژ بهمان کنون در خدمت یاران صادق محبت پیشگان آذر مجویان بود عرض از پی انجاح مقصود شرف بخشند غربت خانه ام را ز راه لطف کارن بسازند</p>	<p>معین شد نکاح عید سامان که باشد قول فعل شان موافق براه مهربانی گرم پویان که دو یک روز پیش از روز موعود دهند آبادی ویرانه ام را غریب را با حسانه نوازند</p>
<p>در مدینه منوره پیش روضه اطهر خوانند</p>	
<p>ای بجوم کار جهان کرده ساز چون بدرت آمده ام با امید چون بدرت آمدم امید واد</p>	<p>مرهمه را پیش تو رودی نیاز از کرم خویش کمن نا امید سایه لطفی ز سرم بردار</p>

مرثیه

از زبان زهرا بیکم فیضیه، برسانحه، ارتحال مادر محترمه او شان
۲۴ فروردی ۱۳۹۹

<p>که بزدنش در بخت ستم گاره ما آن همایون نفس، آن مونس و عواره ما آنکه کرد از رگ جان، رشته گمواره ما گر کس گفت، فلان هست پرستاره ما تا برفت آن ششم و سبعة سیاره ما زانچه بگذشت به ما و دل صد پاره ما حالا گرویتی است به رخساره ما لیک کس می نتواند که کند چاره ما بے تو، با هیچ نه سازد، دل آواره ما گاسه از خلد، برون آه، به نظاره ما چون روادشتی این مرگ دگر باره ما آن که صد لطف عیان داشته در باره ما</p>	<p>بودست ششم و سیزده صد از هجرت مهربان مادر ما، سایه زما، باز گرفت آن که باز نیکه ما، بود کنار و دوشش آه ازان مهر و محبت که تپش می نماید خانه دولت مایه تر از شب گشته است مادر! تا بچه حالی به که نداری خبری خود همان غازه رنگین که به رویم بستی اختر و مهر و مه و چرخ، همه در کارند دهر، هر چند که آراسته زمی است ولی تا به بینی که فسراق تو، چکا کرد به ما بهر ما، مرگ پدر، مرگ نخستین بوده است شبی این مرثیه گفتم ز زبان زهرا</p>
--	--

قطرہ

نامہ تشکر و منت پذیری بجناب بیک صاحبہ جزیرہ جہان، بر عطیہ یک ہزار روپیہ
کہ ہمدرد دارالعلوم ندوہ عطا کردند

دیدم کہ نامہ ناز نے ہم رسیدہ است
کز بارگاہ حضرت بیک رسیدہ است
گویا کہ خستہ ایست بہ فرہم رسیدہ است
مانند تشنہ کہ بہ زمزم رسیدہ است
چون دیدم این کہ کاغذ ہر ہم رسیدہ است
کاواژہ سخاش بہ عالم رسیدہ است
ہم فیض اور رسیدہ و توام رسیدہ است
باش باوج بر شدہ طارم رسیدہ است
این فیض ہم بہ خامہ و خاتم رسیدہ است
کز ابر دست او بہ ہمہ ہم رسیدہ است

مشغول کار مدرسہ بودم کہ ناگهان
زان جملہ ہست نامہ بے نقش و بے سواد
از جابے جستم و بگر فتم بدست شوق
بر سر نہادم و بہ ادب بوسہ دادش
مہر از سرش گرفتم و از جاد آدم
ناز کم کہ این عطیہ فیض امیرہ ایست
ہر جا کہ نام او بر سید است در جہان
آن بانوئے نجمتہ کہ از فرخ اختر ی
آئینہ را اگر شرف دست بوس است
یار ب نظر رحمت خویش نگاہ دار

لے اشارہ است با سلسلہ مبارکہ، خواتین آن خانوادہ محترم، نازلی بیک، عطیہ بیک، امیرہ بیک، دینی بیک
نام خانوادہ مذکور است،

قطعه وداعی

که بعطیہ یکم ہنگام سفر اوشان بہمت یورپ نوشتہ شد

۱۳ اپریل ۱۹۰۶ء

<p>لے کہ دل بر سفر نہادستی ہم بصد جاہ و احتشام روی می روی گرچہ با سرو سامان می روی سوے پیرس لندن رسم و آئین شرع نگذاری نکتہ پیرایہ علم و فن باشی دوستان دین بر بہت باشند ”بہ سفر رفت مبارک باد وز پس آمدن بہ اعظم گڑھ</p>	<p>زود این منزل دراز آئی ہم بصد گونہ عز و ناز آئی بیش ازین ہم بہرگز ساز آئی وزرہ کعبہ و حجاز آئی رہ رواج دہ نیاز آئی تا بہر پایہ سرفراز آئی کہ تو ناگہ ز دست راز آئی بہ سلامت روی و باز آئی ازرہ لطف یکہ تاز آئی</p>
---	--

DUE DATE

ش ۱۲

۸۹۱۵۵۱

ORDU SECTION
ORDU SECTION

ش ۱۲

۸۹۱۵۵۱

< ۴۱۳

Date	No.	Date	No.

< ۴۱۳